

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

До захисту допущено:

Завідувач кафедри

Гелена Людвигівна Лисенко

«__» _____ 20__ р.

Дипломна робота

на здобуття ступеня бакалавра

**за освітньо-професійною програмою «Германські мови та літератури
(переклад включно) перша – німецька»
спеціальності 035 «Філологія»**

**на тему: «Мовні засоби комунікативно-прагматичного впливу у промовах
німецьких політиків та особливості їх відтворення українською мовою»**

Виконала:

студентка IV курсу, групи ЛН-61

Копиш Вероніка Андріївна _____

Керівник:

старший викладач, кафедри теорії, практики та перекладу
німецької мови, канд. філол. наук,

Чайковська Олена Юріївна _____

Рецензент:

Доцент кафедри теорії, практики та перекладу
англійської мови, канд. філол. наук, доцент

Ткачик Олена Володимирівна _____

Засвідчую, що у цій дипломній роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2020 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет лінгвістики

Кафедра теорії, практики та перекладу німецької мови

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність – 035 «Філологія»

Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Г. Л. ЛИСЕНКО

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентці

Копиладш Вероніці Андріївни

1. Тема роботи «Мовні засоби комунікативно-прагматичного впливу у промовах німецьких політиків та особливості їх відтворення українською мовою», керівник роботи Чайковська Олена Юріївна, затверджені наказом по університету від «___» _____ 20__ р. № _____
2. Термін подання студентом роботи 1.06.2020
3. Вихідні дані до роботи. Дипломна робота спирається на комунікативний підхід, який передбачає аналіз тексту з урахуванням теорії мовленнєвих актів, тобто цілеспрямованих мовленнєвих дій, здійснюваних відповідно до прийнятих у суспільстві правил мовленнєвої поведінки. Головне завдання дослідження полягає у комплексному аналізі стратегій та тактик впливу у промовах німецьких політиків.
4. Зміст роботи. У роботі надаються теоретичні засади дослідження, зазначаються основні складові політичної комунікації та політичної промови, а також їхні функції. Практична частина роботи присвячена стратегіям

комунікативно-прагматичного впливу у промовах німецьких політиків та прийомам перекладу політичних промов.

5. Перелік ілюстративного матеріалу (із зазначенням плакатів, презентацій тощо). Під час захисту дипломної роботи студентка викладає результати дослідження у Power-Point презентації.

6. Консультанти розділів роботи –

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 17.02.2020

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Подання теоретичної частини роботи на перевірку науковому керівнику	23.03.2020	
2.	Подання практичної частини роботи на перевірку науковому керівнику	4.05.2020	
3.	Подання дипломної роботи на перевірку на плагіат	25.05.2020	
4.	Подання дипломної роботи на рецензування	1.06.2020	

Студент

Вероніка КОПИЛАШ

Керівник

Олена ЧАЙКОВСЬКА

АННОТАЦИЯ

Heute ist es sehr schwierig, sich ein Leben ohne politische Auseinandersetzungen vorzustellen. Wir sehen, was die Kandidaten in ihren Reden tun, um anderen zu beweisen, dass sie diejenigen sind, die es verdienen, das Land zu regieren. Wenn wir Fernsehsendungen, Debatten oder politische Reden sehen, denken wir kaum an ihre Rede und vor allem nicht daran, wie sie uns betrifft.

Politische Rede ist ein viel komplexeres Phänomen, als es auf den ersten Blick scheint, und viele Menschen arbeiten hart daran, sie zu schaffen. Deshalb improvisieren Politiker nicht gerne, es ist besser, alles im Voraus zu überdenken und alle Aspekte, auch mögliche Gegenargumente oder Fragen zu berücksichtigen, die bei den Zuhörern aufkommen können. Jeder wählt sein Zielpublikum aus und versucht, einen Zugang dazu zu finden. Es ist wichtig, die Aufmerksamkeit des Publikums nicht nur zu erregen, sondern sie auch während der gesamten Aufführung zu erhalten.

Es ist eine sehr interessante Tatsache, dass der Redner in seiner Rede keine Fakten oder den Ablauf der Ereignisse darstellen muss. Seine Hauptaufgabe besteht darin, die Zuhörer davon zu überzeugen, dass die angegebenen Fakten der Wahrheit entsprechen. Normalerweise wird den Menschen gesagt, was sie hören wollen, und sie beschreiben die ideale Welt, die sie zu schaffen versprechen. Die Frage der Manipulation in den Reden von Politikern erregt nicht nur bei Psychologen, sondern auch bei Sprachwissenschaftlern große Aufmerksamkeit. Denn dieser Einfluss wird durch die natürliche Sprache ausgeübt.

Es gibt auch Politiker, die auf den ersten Blick keine Redefähigkeit zu haben scheinen, aber sie waren in diesem Bereich erfolgreich. Schließlich hat jeder Redner seine eigene Strategie, und genau das war der Gegenstand unserer Forschung.

Schlüsselwörter: politische Kommunikation, politische Rede, Typologie der politischen Rede, politische Manipulation, Strategien, Taktiken, Übersetzung und politische Übersetzung.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА: СКЛАДОВІ ТА ФУНКЦІЇ.....	9
1.1 Визначення терміну «політична комунікація». Основні етапи його розвитку.....	9
1.2 Політична промова як різновид політичної комунікації.....	11
1.3 Структура політичної промови.....	13
Висновки до 1-го розділу.....	18
РОЗДІЛ 2 СТРАТЕГІЇ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ У ПРОМОВАХ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИКІВ	
.....	19
2.1 Поняття «політична маніпуляція» та його ознаки.....	19
2.2 Стратегії й тактики політичної маніпуляції	24
2.3 Гендерні особливості аргументації в політичних промова.....	33
Висновки до 2-го розділу.....	41
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ.....	43
3.1 Поняття переклад та політичний переклад.	43
3.2 Особливості відтворення комунікативно-прагматичного впливу українською мовою.....	45
Висновки до 3-го розділу.....	61
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Сьогодні дуже важко уявити наше життя без політичних суперечок. Ми бачимо на що йдуть кандидати у своїх промовах, щоб довести іншим, що саме вони гідні управляти країною. Переглядаючи телепередачі, дебати чи виступи політиків, навряд чи ми сильно замислюємося над їх промовою і тим паче як вона впливає на нас.

Політична промова – це явище набагато складніше, ніж здається на перший погляд і дуже багато людей докладають чималих зусиль, щоб створити її. Тому політики не дуже люблять імпровізувати, краще все продумати заздалегідь і врахувати всі аспекти, навіть можливі контраргументи, або питання, які можуть виникнути у слухачів. Кожен обирає свою цільову аудиторію і намагається знайти до неї підхід. Важливо не тільки привернути увагу аудиторії, а також утримати її протягом усього виступу.

Дуже цікавим фактом є те, що оратору не обов'язково подавати у своїй промові факти або хід подій. Основним його завданням є переконати слухача в істинності наведених фактів. Зазвичай людям говорять те, що вони хочуть почути та описують ідеальний світ, який вони обіцяють створити. Питання маніпуляції в промовах політиків привертає значну увагу не тільки психологів, а також й лінгвістів. Тому що, цей вплив здійснюється за допомогою природної мови.

Також існують політики, які на перший погляд не мають жодних ораторських здібностей, але їм вдалося досягти успіху в цій галузі. Адже у кожного оратора є своя стратегія і саме це стало предметом нашого дослідження.

Актуальність теми дипломної роботи полягає у необхідності дослідження політичних промов та пошуку стратегій, тактик та засобів, якими послуговуються політики задля впливу на людей.

Об'єкт дослідження: промови німецьких політиків.

Предмет дослідження: стратегії й тактики комунікативно-прагматичного впливу.

Мета дослідження – детально розглянути такі поняття як «політична комунікація» та «політична промова». Проаналізувати мовні засоби комунікативно-прагматичного впливу.

Відповідно до мети визначено основні **завдання дослідження:**

1. Розглянути поняття «політична комунікація» та основні етапи його розвитку;
2. Виявити особливості політичної промови як різновиду політичної комунікації;
3. Визначити структуру політичної промови;
4. Розглянути поняття політичної маніпуляції;
5. Проаналізувати використання політиками певних стратегій і тактик впливу у промовах.
6. Проаналізувати гендерні особливості промов німецьких політиків. Виявити спільні та відмінні риси.
7. Розглянути поняття «переклад» та «політичний переклад».

У дослідженні були використані такі **методи дослідження:** теоретичний аналіз літератури, критичний аналіз досліджень з поданої теми, метод логічного узагальнення, описовий метод (використано для характеристики особливостей політичної комунікації та політичної промови), зіставний метод (застосовано при порівнянні класифікації промов їх стратегій впливу), а також лінгвістичний аналіз тексту.

Матеріалом дослідження слугують: тексти промов Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора взяті з таких сайтів: «Die Bundeskanzlerin» (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundeskanzlerin>), «Bundesministerium für Arbeit und Soziales» (<https://www.bmas.de/DE/Presse/Reden/reden.html>), Annalena Baerbock „Bundesvorsitzende B90/Die Grünen MdB aus Brandenburg (<https://www.annalena->

[baerbock.de/kategorie/parlamentarischeinitiativen/reden/](https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/A/517908-517908)), Deutscher Bundestag (<https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/A/517908-517908>).

Теоретичною основою роботи є праці таких українських та зарубіжних дослідників Л. Мацько, Т. Нагорської, Л. Синельникової, Т. Анісімової, Л. Пауелата Дж. Коуварта, Л. С. Бархударова тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у подальших дослідженнях поданого явища, яке все ще залишається маловідомим.

Апробація наукового дослідження. Основні положення проведеного наукового дослідження «Прагматичний потенціал соціально-політичних реалій у промовах Меркель» викладено у матеріалах Міжнародної конференції «Сучасні тенденції розвитку філології та лінгвістики» (м. Київ, 29-30 травня 2020 р.).

Опис роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, резюме українською та німецькою мовами, списку використаних джерел, який налічує 35 найменувань.

У першому розділі було розглянуто поняття «політична комунікація», становлення та основні етапи розвитку як науки та «політична промова». Надано класифікацію політичних промов.

Другий розділ зосереджений на дослідженні політичної маніпуляції. У промовах, обраних нами політиків, було виокремлено та проаналізовано використання певних стратегій й тактик маніпулювання. Також були розглянуті гендерні особливості промов цих політиків.

Третій розділ базується на аналізі перекладу промов, обраних нами політиків. Розглянуто перекладацькі трансформації, які були використані для відтворення маніпуляційних стратегій й тактик українською мовою.

РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА: СКЛАДОВІ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ

1.1 Визначення терміну «політична комунікація». Основні етапи його розвитку

Поняття політичної комунікації є досить різнобічним та має тенденцію до постійного збагачення та розширення. Власне це процес передачі, обміну політичною інформацією, який формує громадську думку і спонукає до певних дій. У праці Л. Пауелла та Дж. Коуварта наведено дуже влучну цитату Дж. Коркорона, у якій йдеться, про те, що політики використовують інформацію «не для того, щоб передавати інформацію, а для того, щоб приховати чи спотворити її, при цьому інформація не має структурованості, узгодженості та роз'яснення ідей» [34, с. 18].

Окремі аспекти проблем політичної комунікації між владними структурами, між владою і народом розглядались ще в середньовіччі, наприклад в роботах Фоми Аквінського, пізніше в працях Н. Макіавеллі. Серед тих, хто вперше висвітлив комплекс комунікаційних проблем, виокремив її складові був Симеон Полоцький (1629-1630 рр.). Згодом, Михайло Ломоносов (1711-1765 рр.) визначив цей феномен як «з'єднання нашого мислення» [14]. Але поштовхом до вивчення політичної комунікації стала Перша світова війна, яка кардинально змінила світогляд людей. Вони почали досліджувати механізми маніпуляції громадською думкою, її формування, ефективні шляхи пропаганди та агітації. Все це набуло наукового рівня. Найбільш значущі роботи цього періоду належать: У. Ліпманну, П. Лазерфільду та Г. Лассвеллу.

Політична комунікація 60-80 рр. ХХ століття. Це був наступний етап розвитку і мовна маніпуляція свідомістю все ще використовувалась, але була більш витонченою. Після Другої світової війни представники Франкфуртської школи Г. Маркузе, М. Хоркхаймер, Т. Адорно цікавились та висвітлювали теми антидемократизму, націоналістичного шовінізму і т.д. Можна побачити, що нові умови в країні призводять до подальших досліджень політичної комунікації. Адже політична боротьба існувала та продовжує своє існування в

кожному періоді, але виграє лише той, хто краще володіє «комунікативною зброєю». Треба розуміти, що наразі є цікавим для народу, як краще привернути їх увагу та здобути прихильність.

XX-XI століття. На сучасному етапі розвитку політична комунікація як наука зазнала глобалізації. Раніше дослідження цієї теми проводилися лише в Європі та Північній Америці, але в останні роки кількість країн значно збільшилась. Також з'являється багато нових тем для дискусії, проблем, або навіть викликів, які необхідно правильно донести до людей. Німецькі дослідники Ф. Есер та Б. Фетч [31] наводять у своїй праці твердження Д. Гребера [32], який вважає, що поняття політичної комунікації неможливо повною мірою вивчати без проведення порівняльних досліджень, тому що форма політичної комунікації варіюється в різних культурах, отже процес аналізування політичної промови є необхідним, спираючись на весь спектр поглядів. Дослідник стверджує, що такий підхід є істотним, бо дозволяє нам критично вивчати свої власні засоби комунікації на прикладі інших, і вже потім робити якісь висновки [31, с. 10].

Отже, зазначимо, що таке явище як «політична комунікація» існує з давніх часів, але воно зазнавало постійних змін та доповнень. І все це через розвиток нашого суспільства. Існує велика кількість дефініцій цього поняття. Але незважаючи на це різноманіття, лінгвісти дійшли до певної згоди про те, що комунікація – це процес передачі інформації.

1.2 Політична промова як різновид політичної комунікації

«Політична промова – це заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін» [15, с. 4]. Це явище є невід'ємною частиною та складовою політичної комунікації.

Політична діяльність є дуже важливою складовою нашого суспільства і визначає рівень країни на міжнародній арені. Перед політиками постає складне завдання: донести інформацію та представити свою державу якнайкраще. Що ж для цього необхідно? Звичайно, гарна промова. Майже всі політичні промови є гостро публіцистичними, адже в них присутні певні погляди, думки, переконання, ствердження ідей, відстоювання позицій. Дуже важливо, щоб політичний діяч був творчим та володів ораторським мистецтвом. Це справжній виклик вдало приховати у своїй промові відсторонення поглядів інших людей та відстояти свої. На сприйняття публіки справляє великий вплив не тільки оратор, а й сама промова.

Як зазначає німецький дослідник Й. Кьоніг, існує три кореневі типи промов: судові, дорадчі та епідейктичні [33, с. 156]. Комунікативна мета та темпоральна віднесеність яких є зовсім різними. Під час дорадчих промов оратор спонукає до прийняття певного рішення, або нашоує на думки, також він пояснює позитивні та негативні наслідки цих дій. Вони спрямовані на майбутнє. Метою епідейктичних промов є не тільки донести інформацію, також якоюсь мірою приголомшити аудиторію, викликати захоплення. Такі промови існують лише в теперішньому часі та мають урочистий характер. Щодо судових промов, вони мають на меті звинуватити чи виправдати когось і зазвичай описують події минулого [1, с. 41]. Але в сучасних довідниках подано близько двадцяти видів промов. Розглянемо деякі з них:

- «інформаційні (пізнавальні), мета яких проінформувати про щось нове, невідоме, тема їх завжди актуальна й цікава;
- агітаційні (мітингові) промови завжди закликають аудиторію до певних дій чи до їх припинення;
- переконувальні промови мають містити логічні засоби доказовості (часом цей вид розглядають як підвид агітаційної);
- розважальні мають на меті викликати насолоду в аудиторії від її сприйняття, розважити слухачів;

- повчальні промови наповнені духовними чи моральними настановами, а також можуть містити певні практичні поради;
- політичні промови стосуються актуальних проблем суспільного життя, а також можуть містити рекомендації щодо вирішення поставлених завдань;
- урочисті промови містять позитивну оцінку певної особи чи події, серед інших видів промов цей вид відрізняється піднесеною емоційністю» [3, с. 12].

Основними складовими промови є: оратор, виклад думок оратора, реципієнт, ЗМІ. В процесі відтворення промови можна простежити залежність між цими елементами. Але головними учасниками цього процесу є комунікатор та реципієнт, кожен з яких має свій власний набір функцій та думок. Комунікатор, в нашому випадку політик, має визначену мету своєї промови, висвітлює певні факти, події, також присутній виклад власної точки зору. Щоб донести все це до великої кількості слухачів необхідно орудувати влучними фразами, епітетами й метафорами, порівняннями й зіставленнями, гіперболами, актуалізацією окремих слів та виразів, новоутвореннями та експресивним тонуванням. Для реципієнта головною метою є: сприйняття інформації, формування власних думок та висновків, реакція щодо почутого.

Роль ЗМІ у цьому процесі є неоднозначною, адже на перший погляд вони є інструментом передачі інформації. Але, з іншого боку, вони також часто спотворюють та перекручують факти, що може призвести до невдоволення реципієнта. Це можна зрозуміти, адже прагнення людини до пізнання є невід'ємною частиною нашого буття. І питання, які стосуються стану в країні є дуже важливими. Правдивість інформації – головне для реципієнта.

Підбиваючи підсумки, ми розглянули таке поняття як «політична промова», яку роль воно відіграє в нашому суспільстві, його основні елементи, типологію за Кьонігом та сучасними довідниками.

1.3 Структура політичної промови

Як вже було зазначено в попередньому розділі, промова має бути гарно організована та чітко спланована, спонукати аудиторію до дій або роздумів, захоплювати, навіть приносити естетичне задоволення. Але цю мету вкрай важко досягти, як радив колись Плутарх, говорити треба «або якомога коротше, або якомога приємніше» [16]. Адже людина не може довго концентрувати свою увагу на чомусь, отже оратору необхідно володіти мовними та невербальними засобами спілкування на вищому рівні, також чітко побудувати композицію промови задля кращого ефекту.

Композиція (лат. *compositio* – «складання, твір») – це розташування всіх частин тексту закономірним, мотивованим змістом і задумом [26, с. 26]. Завдяки цьому аудиторія краще може зрозуміти та засвоїти викладений матеріал. Зазвичай композицію промови поділяють на три частини:

- Вступ;
- Основна частина;
- Кінцівка.

У кожній з цих частин оратор виконує певну функцію: у вступі – вітається з аудиторією, встановлює контакт, оголошує тему, мету промови, зацікавлює та завойовує увагу аудиторії; в основній частині – виклад інформації, більш детальний розгляд нагальних проблем чи питань, що підкріплюються фактами; у кінцівці – оратор підбиває підсумки, щодо розкритої теми, приходять до певного висновку, іноді залишає питання відкритим, щоб аудиторія мала предмет для роздумів.

Вступ – це найважливіша частина в політичній промові, адже від нього залежить подальший виступ оратора. Дуже важливо зацікавити аудиторію, привернути до себе увагу. Іншою причиною є особливості нашої пам'яті, ще наприкінці XIX століття німецький психолог Г. Ебінгауз увів таке поняття як «ефект краю», яке ґрунтується на тому, що найсильніші аргументи,

найважливіша інформація, знаходяться саме на початку та наприкінці повідомлення, отже запам'ятовуються краще, ніж ті, що всередині [19].

Т. Нагорська розрізняє такі типи вступної частини:

1) **Вступ із привітанням до аудиторії** (звертання до слухача, посилення до аудиторії, висловлення радості стосовно звернення до них): «*Sehr geehrter Herr Ministerpräsident, Guten Tag, Meine Damen und Herren, ich freue mich, heute den Präsidenten der Demokratischen Republik Kongo, Herrn Tshisekedi, hier bei uns ganz herzlich zu begrüßen, sehr geehrter, lieber Herr Bundesminister Müller*» [30];

«*Sehr geehrter Herr Präsident! Liebe Kolleginnen und Kollegen!*», «*Sehr geehrte Frau Präsidentin! Meine sehr geehrten Damen und Herren!*» [28].

«*Herr Präsident! Sehr verehrte Kolleginnen und Kollegen! Sehr verehrte Gäste auf der Tribüne!*» [27];

«*Frau Präsidentin! Liebe Kolleginnen und Kollegen! Vor allem liebe Kollegen von der FDP!*» [29].

2) **Вступ, визначений структурою промови** (формування основного положення, визначення мети, висвітлення релевантних новин, зазвичай, це промови, які відбуваються з приводу урочистої події, котра має велике значення для розвитку держави): «*Im Bewusstsein dieses Jubiläums ist es mir ein besonderes Anliegen, die Freundschaft zwischen Polen und Deutschland auch in Zukunft weiter zu stärken.*» [30];

«*Wir alle wünschen uns eine Welt frei von Gewalt, von Terror und von Missbrauch.*» [28].

«*Kinder sind unsere Zukunft, Investitionen in Kinder sind unsere Zukunft – darin herrscht Einmütigkeit in unserem Land. Deswegen investiert dieses Land jährlich Milliarden in familienbezogene Leistungen.*» [27].

«*Ich glaube, am Ende dieser Debatte können wir jedenfalls sehen, dass wir alle hier im Parlament große Erwartungen an die anstehende EU-Ratspräsidentschaft Deutschlands im zweiten Halbjahr 2020 haben.*» [29].

3) **Вступ, визначений комунікативною ситуацією** (посилання до події, місця або ситуації, яка сформувалася, висвітлення особистого погляду оратора на них): *«In Tanganyika und Kasai hat das eher mit bewaffneten Aktivisten zu tun, im Gegensatz zu Nord- und Süd-Kivu und Ituri, wo es noch mehr Gewalt gibt und wo wir noch mehr tun müssen; in diesen Tagen jährt sich der Fall des Eisernen Vorhangs zum 30. Mal; wir erinnern uns, dass wir einmal zusammen mit Frankreich eine Wahlvorbereitungsmission durchgeführt haben»* [11, с. 54];

«Heute ist ein wichtiger Tag für soziale Sicherheit und für den sozialen Zusammenhalt in Deutschland» [30].

«Die Zusage von 2016, von den griechischen Inseln immer wieder Kontingente zu übernehmen, wurde nicht eingehalten. Das ist Teil dieses Problems der heutigen Tage.» [28].

Основна частина є найбільшою за обсягом та найбільш насиченою. Як правило, вона може бути поділена на мікротеми. Т. Анісімова пропонує таке визначення цього поняття: «Мікротема – закінчений за змістом та за структурою фрагмент мови, який включає окремі судження, отримані в результаті поділу тези, та аргументи на їх захист» [1, с. 143-146]. Зрозуміло, що кожна промова може містити в собі різну кількість мікротем, що зумовлено типом політичної промови та заходом, на якому виступає оратор. Наприклад, у промові А. Меркель «Rede bei der Begegnung mit dem Präsidenten des Staates Israel, Reuven Rivlin» висвітлено чотири мікротеми. Перша мікротема в структурі зазначеної промови стосується питання німецько-ізраїльських відносин, а саме стурбованості, щодо виникнення та розповсюдження антисемітського руху в Німеччині. Друга мікротема – запобігання ядерному озброєнню Ірану. Дуже цікавим є те, що не тільки аргументи показують важливість теми, а також питання до аудиторії: *«Kann man den Israel mit Hilfe eines Abkommens eindämmen?»* [35]. Третя мікротема стосується палестинського питання: *«Wir glauben, dass eine Zwei-Staaten-Lösung-ein jüdischer Staat Israel und ein Staat für die Palästinenser-eine Antwort sein könnte»* [35]. Заключна мікротема – можливість співпраці у сферах науки, економіки, оборони та

культури: «*Zusammenarbeit im Wissenschaftsbereich, der Zusammenarbeit der Zusammenarbeit im Wirtschaftsbereich, der Zusammenarbeit im Verteidigungsbereich, wo wir sehr gute Erfolge sehen können, aber auch im kulturellen Bereich*» [35].

Створюючи мікротеми та добираючи аргументи, досвідчений оратор повинен орієнтуватися на характер аудиторії, для якої він виступає. Наприклад, для людей, які надають перевагу логічним розсудам, сухі факти будуть доречними. Але представники творчих професій та молодь потребують іншого підходу. Проте найкращим варіантом є – дотримуватись «золотої середини», адже догодити кожному неможливо.

Заклучна частина також посідає одне з найважливіших місць у структурі промови. Важливо підбити підсумки та вдало сформулювати думку, щоб це надовго відклалося у пам'яті реципієнтів. Л. Мацько виділяє такі типи закінчень:

1. **Підсумкові висновки** – це узагальнення всіх мікротем в промові, яке дає змогу аудиторії сформулювати загальне представлення щодо висвітленої теми. Такі висновки можна зробити двома способами: поетапно, створюючи висновок про кожний з етапів, та узагальнено. Обидва способи є дієвими. Наприклад: «*Deshalb schließe ich das nicht aus. Das ist eben kein Closed Shop. Wenn der Kongo Interesse hat, dann werden wir das positiv prüfen. – Danke schön!*» [30];

«*Deshalb, meine Damen und Herren, ist es eine Frage der Zukunftsfähigkeit, des Wohlstands und der Arbeitsplatzsicherung in diesem Land, dass wir die Dinge sortieren.*» [28].

«*Ich komme zum Schluss. Wir müssen das, was Bundesländer wie Hamburg oder Bremen schon vorgemacht haben, nämlich die Digitalisierung im Sozialbereich, endlich nutzen, damit wir zu einer automatischen Auszahlung der Kindergrundsicherung – für alle Kinder in unserem Land kommen. Stärke von Politik ist, gute Gesetze zu machen und Änderungen zu beschließen, damit alle Kinder in unserem Land die gleichen Chancen haben*» [27].

«Wir brauchen rechtsstaatliche Verfahren. Das ist das, was die EU starkgemacht hat und was auch zu einem guten Asylsystem führen wird; dafür arbeiten wir. Das ist unser Schwerpunkt. Herzlichen Dank, liebe Kolleginnen und Kollegen» [29].

2. **Апелювальні висновки** створені для того, щоб створити приємну атмосферу в аудиторії, зменшити дистанцію між комунікатором та реципієнтом. Такі висновки є урочистими, емоційно забарвленими, та використовуються в епідейктичному красномовстві. Висновки цього типу ніби допомагають «зійти зі сцени» оратору та спостерігати за почуттями аудиторії щодо висвітленої теми. Наприклад: «*Ich würde mich freuen, Sie bald wieder in Berlin begrüßen zu dürfen*» [30];

«*Ich bedanke mich ganz herzlich, dass es in der Koalition gelungen ist, dieses Gesetz auf den Weg zu bringen.*» [28].

3. **Типологічні висновки** стимулюють поглиблене міркування стосовно поставленої теми, допомагають аудиторії її краще зрозуміти. Їх поділяють на типологічні висновки з перспективою, котрі висвітлюють майбутнє обраної теми, та типологічні висновки з фоном, що вирізняють обрану тему з-поміж інших за певними критеріями, особливостями [14, с. 130-132]. Наприклад: «*Es wird Ende Oktober, am 30. Oktober, ein weiteres Treffen mit den Ländern des „Compact with Africa“ geben*» [28];

«*Ab 1. Januar 2019 geht es mit dem sozialen Arbeitsmarkt in Deutschland los. Wir nehmen 4 Milliarden Euro für zwei Instrumente in die Hand, die wir auf den Weg bringen.*» [27].

«*Nutzen Sie die nächsten 45 Minuten dieser Debatte. Wir haben einen schlanken Antrag vorgelegt. Stimmen Sie den Ergebnissen der Kohlekommission zu. Das erwartet dieses Land von Ihnen, und das erwarten zu Recht viele, viele junge Menschen in diesem Land; denn sie wollen nicht, dass ihre Zukunft von Ihnen verbrannt wird. Herzlichen Dank*» [29].

«*Dann können Sie Ihre Lippenbekenntnisse in konkrete Taten umsetzen. Wir sagen: Es ist wichtig, es ist richtig, der Sicherheitsarchitektur unseres Landes ein*

Update zu geben. Gerade drei Jahre nach dem Terroranschlag auf dem Breitscheidplatz sind wir dies den Opfern und unserem Land schuldig» [11].

Після стислого зазначення подальших перспектив традиційно висловлюється подяка, а слово передається іншому політичному діячу.

Отже, було досліджено структуру політичної промови, з чого вона складається, такі поняття як «композиція», «ефект краю». Були проаналізовані особливості вступної, основної та заключної частини в промовах Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора.

Висновки до Розділу 1

У цьому розділі було розглянуто поняття «політична комунікація», ким воно було досліджено та етапи його розвитку. Як вже було зазначено вище, це поняття має багату історію, яка походить ще з середньовіччя. Але й сьогодні фахівці продовжують плідно працювати над цим питанням, адже суспільство стрімко розвивається і мовлення не відстає від нього. Іншим поняттям, яке було розглянуто в цьому розділі, є «політична промова», яке має гостропубліцистичний характер і виражає певні погляди, думки, переконання, відстоювання позицій. Як зазначає німецький дослідник Й. Кьоніг існує 3 основні типи промов, але в сучасних довідниках подано близько двадцяти видів, у цьому розділі були розглянуті лише основні. Звісно, що гарна промова має бути заздалегідь підготовленою і мати певну структуру, якої слід дотримуватись. Зазвичай композицію промови поділяють на три частини: вступ, основна частина, кінцівка. Було проаналізовано кожну з цих частин, які функції вони мають, на які типи поділяються на матеріалі промов Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора.

РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЇ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ У ПРОМОВАХ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИКІВ

2.1 Поняття «політична маніпуляція» та його ознаки

Перш ніж перейти до особливостей політичних промов, необхідно розглянути поняття «маніпуляція» з точки зору психології, адже в цьому випадку неможливо розглядати це поняття лише з лінгвістичної точки зору. Психолог Д. Устинов вважає, що маніпуляція – це прихована психологічна дія спрямована на людину із метою навіювання інших думок та моделей поведінки. Він наголошує, що ключове тут слово «приховане», оскільки під час маніпуляції зовнішнє значення слів або поведінки людини не збігаються зі значенням внутрішнім. Зовнішнє значення слів є нейтральним, що не містить якогось утиску потреб іншої людини, проте внутрішнє значення має зміст, що підводить адресата впливу до того, чого прагне автор маніпуляції [25]. І саме цей тип маніпулювання є згубним та на жаль найбільш поширеним серед людей. Наразі психологи не можуть дійти згоди, одні вважають, що це явище має негативний характер, інші натомість наголошують на протилежному.

Цікавим фактом є те, що корінь слова «маніпуляція» походить від латинського слова manus – рука [21]. Тобто у більшості випадків це слово означає дію, спрямовану на певний об'єкт з певною метою, як наприклад в медицині – це огляд пацієнта лікарем за допомогою рук. З часом воно набуло переносного значення – спритне поводження з людьми як із речами. Недарма на просторах інтернету можна зустріти зображення політиків в ролі ляльковиків з маріонетками у руках. Вони дуже вміло та зі смаком користуються цим винаходом людства, але звісно не всім це вдається робити приховано і не за всіма політиками люди готові слідувати. Тому дуже цікаво дізнатись, як саме вони це роблять, які методи використовують.

Серед політиків дуже популярним є гра на емоціях людей. Формами такого маніпуляційного впливу є:

1) Гра на почутті про минуле, почутті ностальгії.

«*Dazu gibt das Jubiläumsjahr 2020 Anlass genug: **30 Jahre Deutsche Einheit, 30 Jahre Freistaat Sachsen***» (Ангела Меркель).

У цьому прикладі ми бачимо, що Ангела Меркель викликає почуття гідності й гордості у людей, які 30 років тому змогли подолати труднощі та об'єднати країну. Дуже важливо у промові зазначати роки і події, цей заклик стосується не тільки людей, які пройшли через це, а також молоді, яка є майбутнім країни.

«*Wir waren **vor 50 Jahren** mitten im Kalten Krieg. Deutschland war geteilt. Für mich war es nicht absehbar, dass ich einmal hier stehen würde. Inzwischen liegt dieser Kalte Krieg **schon 30 Jahre** zurück. Aus einer bipolaren Welt hat sich eine multipolare Welt entwickelt, die, wie wir **vor 30 Jahren** noch nicht absehen konnten, aber auch eine Vielzahl von Problemen hat*» (Ангела Меркель).

У цій промові канцлер Німеччини нагадує через що пройшов цей народ, про тривалість холодної війни, скільки років тому вона закінчилась, наголошуючи на тому, що попри всі негаразди, вони не здалися і все ще існують як нація, і всі проблеми з якими вони стикаються зараз, також не довговічні.

2) Апелювання до почуттів солідарності.

«*Welche **beeindruckende Entwicklung** Sachsen genommen hat, zeigt sich – nicht nur für Betrachter von außen – kaum besser als im Wohn- und Lebensumfeld. Mit **viel Herzblut und Traditionsliebe** haben die Menschen hier in Sachsen unzählige Bauwerke saniert oder wiederaufgebaut. Der Ort, an dem wir heute sind, spricht für sich: die Frauenkirche*» (Ангела Меркель).

Ангела Меркель у цій промові наголошує на цьому неймовірному розвитку Саксонії, а також на їхній повазі до традицій. Головною метою є породження єдності інтересів та цілей Німеччини загалом.

«*Herr Präsident, meine Damen und Herren, unser Land ist **ein starkes Land**. Es gibt ja den Satz, dass sich in der Krise der Charakter zeigt. Ich finde, dass die **absolute Mehrheit**, die meisten Menschen in diesem Land unglaublich Charakter zeigen*» (Гурбертус Гайль).

Гурбертус Гайль, звертаючись до президента та усіх присутніх апелює до того, що Німеччина є дуже сильною країною і більшість людей, які тут мешкають показують найкращі риси характеру. Він наголошує, що це наша країна, тобто як і в промовах канцлера Німеччини з'являється єдність інтересів та цілей.

3) Заклик до поміркованості.

«Ich empfinde tiefe Scham angesichts des Leids, das Ihnen und so vielen anderen Menschen durch den von Deutschland begangenen Holocaust zugefügt wurde. Sechs Millionen Juden – Frauen, Männer, Kinder – wurden gedomütigt, ausgegrenzt, systematisch verfolgt und ermordet. Die Shoa brach mit der Zivilisation, sie brach mit sämtlichen menschlichen Werten. Wir, die wir später geboren wurden, stehen vor diesen Verbrechen und sind fassungslos. Warum konnten Menschen anderen Menschen solche Gräueltaten antun? Wie konnte es dazu kommen, dass Menschen anderen Menschen wegen ihrer Religion, ihrer Herkunft, ihrer Zugehörigkeit zu einer Minderheit das Recht auf Leben abgesprochen haben?» (Ангела Меркель).

На початку своєї промови Ангела Меркель наголошує на тому, що відчуває величезний сором за скоєне німецьким народом. Заклик до поміркованості виражається через засіб перерахування, вона не тільки назвала кількість постраждалих під час Голокосту, а також звернула увагу людей на той факт, що це були чоловіки, жінки та діти і як вони постраждали. Потім цей заклик посилюється риторичними запитаннями.

«Ich bitte Sie um Zustimmung zu dem neuen Sozialen Entschädigungsrecht, das eine wichtige und notwendige Grundlage ist für mehr Vertrauen und bessere und umfassendere Leistungen für Betroffene von Gewalt und Terror; denn sie verdienen alle unsere Hilfe und Solidarität» (Гурбертус Гайль).

Він просить колег прийняти новий закон, щодо соціальної компенсації задля допомоги людям, які постраждали від насилля та терору, наголошує на важливості або навіть необхідності цього рішення, адже ці люди заслуговують на допомогу.

4) Апелювання до співчуття.

«*Ich möchte deshalb zu Beginn der Veranstaltung auch an die Menschen erinnern, die Opfer rechtsextremer, rassistischer und islamfeindlicher Gewalt oder islamfeindlichen Hasses wurden. Ich darf allen sagen, dass **wir mit den Familien und Angehörigen trauern** und dass wir natürlich **sehr bedrückt sind**, dass es bisher nicht gelungen ist, solche Taten zu stoppen, sondern dass es eine ganze Reihe von Dingen gab, die uns sehr, sehr umtreiben*» (Ангела Меркель).

На початку промови канцлер Німеччини закликала всіх згадати про людей, які стали жертвами расистського та антиісламського руху. Потім ми бачимо модальне дієслово *darf*, вона ніби просить дозволу приєднатись до цієї скорботи й наголошує на тому, що вона розділяє страждання близьких та рідних і відчуває себе дуже пригніченою, через те, що поки зупинити це вони не можуть.

«*Meine Damen und Herren, Opfern von Gewalttaten ist oftmals unermessliches Leid zugefügt worden. **Erlittenes Leid lässt sich niemals rückgängig machen**. Aber der Staat kann **dieses Leid anerkennen**, kann **Hilfen anbieten und unterstützen** und zumindest **materiell entschädigen**. Unsere geltenden Regelungen basieren aber noch auf der Kriegsopferversorgung für die Opfer beider Weltkriege aus den 50er-Jahren*» (Гурбертус Гайль).

Гурбертус Гайль на початку своєї промови говорить, що час неможливо повернути і страждання цих жертв насилля не зникне, в аудиторії з'являється почуття жалю та розуміння безвихідності цієї ситуації. Але потім він наголошує, що дещо можна зробити, державі лише необхідно це визнати і надати допомогу таким людям. На прикладі цієї промови ми бачимо, що спочатку він апелює до почуття жалю та безвихідності, потім він ніби дає надію на розв'язання цієї проблеми.

5) Вплив на благородні почуття людини.

«*Wir müssen ehrlich sein: Es gibt viel Gewalt auf der Welt, aber es gibt eben vor allen Dingen auch Gewalt gegen Frauen, geschlechtsspezifische Gewalt. Davor*

darf man nicht die Augen verschließen. Deshalb wünsche ich allen, die in dieser Arbeit tätig sind und gegen diese Gewalt ankämpfen, alles Gute» (Ангела Меркель).

Висловлювання Ангели Меркель на початку промови «чесно кажучи або нам слід бути чесними» викликає довіру в аудиторії. Тема жертв, насильства і страждань завжди є дуже актуальною й отримує величезний відгук, особливо коли це стосується жінок та дітей, саме тому канцлер наголошує, що перш за все це спрямовано проти жінок. Коли вже ця тема висвітлена, то емоцій буде багато і зовсім різних, чи то з боку чоловіків чи то з боку феміністок. Насамкінець вона закликає, що ми не маємо закривати очі на цю проблему.

«Ich meine die Menschen, die sich an die Regeln halten, die ihre Mitmenschen schützen, denen wir dankbar sind, dass sie die Einschränkungen des sozialen Lebens in Kauf nehmen. Ich meine diejenigen, die hart arbeiten. Es ist viel über diejenigen in der Pflege und der Gesundheit gesprochen worden, das stimmt; ich meine aber auch die in den Behörden, die jetzt ackern, die Leben schützen, die soziale Sicherheit gewährleisten» (Гурбертус Гайль).

У зв'язку з обставинами, в які потрапили майже всі країни Гурбертус Гайль за допомогою емоцій закликає людей до обережності. Він наголошує, що ми маємо пишатися тими, хто дотримується правил, захищає своїх близьких та обмежив своє активне соціальне життя. У цій промові складається позитивне враження про лікарів та політиків, які працюють день і ніч задля захисту життів, отже у людей також буде з'являтися бажання щось зробити для спільної справи.

Емоційне навантаження на текст дозволяє формувати враження про нього. Іноді навіть на перший погляд нейтральна промова може викликати негативні чи позитивні емоції. Значну роль відіграють ситуація, контекст, цільова аудиторія, тобто вік людини та соціальний статус. Задля кращого ефекту політику необхідно підібрати слова, які зрозуміє саме ця вікова чи соціальна група.

Політичною маніпуляцією називається специфічний тип впливу, який має на меті впровадження у свідомість під виглядом об'єктивної інформації

прихованого, але бажаного для тих чи інших політичних груп змісту таким чином, щоб в адресата на основі даного змісту сформувалась думка, максимально наближена до тієї, що вимагається [7, с. 221].

Підбиваючи підсумки, було розглянуто такі поняття як «маніпуляція» та політична маніпуляція». Також було проаналізовано форми політичного впливу на людей з точки зору психології, наведено класифікацію та приклади з промов політиків.

2.2 Стратегії й тактики політичної маніпуляції

Мовні засоби добираються й компонуються відповідно до певних стратегій та тактик впливу, спрямованих на переконання адресата у правильності своєї позиції на відміну від позицій політичних опонентів [17]. У сучасній лінгвістиці все ще не існує єдиного визначення стратегій і тактик мовної маніпуляції. Деякі українські вчені вважають ці поняття тотожними, в той час як інші наполягають на різниці значень цих термінів.

«Комунікативна стратегія» (від грец. *Stratos* — військо і *ago* — веду) — когнітивний процес, тобто глобальний рівень усвідомлення ситуації, в якому мовець співвідносить свою комунікативну мету з конкретним мовним вираженням [20].

У теорії мовної комунікації під стратегією мовленнєвого спілкування розуміють «оптимальну реалізацію інтенції мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, тобто контроль і вибір дієвих ходів спілкування і гнучкої їх видозміни в конкретній ситуації» [32, с. 53].

Деякі лінгвісти пов'язують стратегії із прагматикою спілкування, тобто досягненням певних комунікативних цілей, а тактики — з мовним (або риторичним) наповненням комунікативних ходів. Якщо стратегія є надзавданням, то тактика — це конкретні шляхи до вирішення надзавдання, одна або декілька мовленнєвих дій, що сприяють реалізації стратегії [6, с. 145]. Тактика тексту визначає прийоми та принципи з'єднання, зчеплення одиниць,

що створюють додаткові смисли, як конструктивно-семантичні, так і суб'єктивно-оцінні. Якщо виявлення тактики тексту показує як будується текст, то виявлення стратегії тексту відповідає на питання навіщо, для чого цей текст створюється. Текстова стратегія, до якої належать поняття задуму, позиції, світосприйняття, ставлення автора до предмета й поставленої ним проблеми, його прагматичних інтересів, на відміну від тактики, здійснюваної у тексті, стоїть за текстом, або над текстом [8, с. 456].

Однією з найважливіших стратегій політичної комунікації вважають стратегію *ідентифікації*, тобто ототожнення політика з народом [12]. З одного боку політики намагаються показати, навіть переконати людей у своїй унікальності, а з іншого – залишатися для них звичайною людиною, одним з них. Доведено, що таким політикам люди довіряють більше, завдяки цьому оманливому братерству. Мовними засобами вираження цієї стратегії може бути використання розмовної лексики або особового займенника «wir». Також ця стратегія охоплює тактику створення колективного образу та тактику посилення на власний досвід.

Тактика *створення колективного образу*, суть якої полягає в ототожненні політика з народом виявляється на лексичному рівні у вживанні промовцями елементів розмовної мови, навіть слів-паразитів. Приклади взяті з промов Філіппа Амтора:

«*Das ist an verfassungsrechtlicher **Dummheit** kaum mehr zu überbieten*»

«*Die Verfassungswidrigkeit ist diesem Brandenburger Paritätsgesetz **auf die Stirn geschrieben**, und die **superschlaue** Brandenburger Landesregierung hat dieses **niedliche** Gutachten vorgelegt. Schauen Sie sich das an!*»

«*Gesetzliche Quoten **à la** Brandenburg– das hat die AfD richtig erkannt– sind nicht die richtige Lösung*» .

«*Zum AfD-Vorschlag ist **ja** schon einiges gesagt worden – immerhin. Der Antrag ist **ja** ziemlich paradox; aber er enthält **ja** eine richtige Überlegung...*» [29].

Ми бачимо, що у промовах Філіппа Амтора можна зустріти багато елементів розмовної мови, таких як: *Dummheit* – дурня, *auf die Stirn geschrieben*

– на лобі написано, *superschlaue* – дуже розумний (слово, утворене за допомогою запозиченого префіксу *super-*), *niedliche* – милий, *à la* – по типу (калька з французької мови), *ja – ж, все ж* (слово-підсилювач).

Іншим способом реалізації тактики створення колективного образу є використання особового займенника «*wir*». Приклади наведені з промов канцлера Німеччини А. Меркель:

*«Das haben **wir**, die **wir** in der ehemaligen DDR gelebt haben, hautnah erfahren, denn es war ja nicht die böse Treuhandanstalt, sondern der ökonomische Bankrott, der schon von Herrn Schürer vom Politbüro konstatiert worden war, der **uns** in diese schwierigen Anfangsphasen gebracht hat».*

*Wenn **wir uns** an die große Finanzkrise 2007, 2008 und 2009 erinnern, dann wissen **wir**, dass es im Grunde nur gelungen ist, so schnell aus dieser Krise wieder herauszukommen, weil **wir** als G20-Staaten, als die führenden Wirtschaftsstaaten der Welt, es geschafft haben, **gemeinsam** zu agieren [30].*

За допомогою цієї тактики канцлер Німеччини об'єднує народ, викликає в нього почуття гордості за допомогою таких виразів: *gemeinsam - разом, als die führenden Wirtschaftsstaaten der Welt – як провідні економічно розвинуті країни світу.*

На синтаксичному рівні ця тактика реалізується через уживання риторичних питань. За допомогою цього політик не тільки наголошує на чомусь або привертає увагу, він також показує своє власне ставлення до проблеми і наближає себе до аудиторії. Приклад ми наведемо з промов Анналени Бербок, німецької політикині:

*«**Warum ich das weiß?** Weil die Zahlen und Ihr eigener Gesetzentwurf deutlich gemacht haben».*

*«**Und wo sind Sie? Wo sind Sie als Bundesregierung? Wo sind Sie als regierende Fraktionen?** Sie tauchen da einfach nicht mit auf».*

*«**Was haben wir denn gerade für eine Situation in unserem Land?** Wir haben die Situation, dass das Vertrauen in Demokratie, das Vertrauen in Politik massiv angeschlagen ist».*

«*Wir stimmen hier heute über eine hochethische Frage ab: **Wie kommen wir zu mehr Transplantationen? Wie retten wir mehr Leben? Wir stimmen aber auch darüber ab: **Wem gehört der Mensch?*****» [27].

На прикладі промов Анналени Бербок можна помітити, що ці риторичні питання іноді викладені в дещо агресивній формі: *Warum ich das weiß?* – звідки я це знаю?; *Und wo sind Sie? Wo sind Sie als Bundesregierung? Wo sind Sie als regierende Fraktionen?* – І де ж ви? Де ви як федеральний уряд? Де усі ви як правлячі фракції?; *Was haben wir denn gerade für eine Situation in unserem Land?* – Яка ситуація в нашій країні наразі?; *Wie kommen wir zu mehr Transplantationen? Wie retten wir mehr Leben? Wem gehört der Mensch?* – Як ми можемо проводити більше трансплантацій? Як ми можемо врятувати більше життів? Кому належить людина? (навіть якщо ці промови мають негативний характер, вони здатні об'єднувати людей, адже будь-які емоції можуть бути для цього поштовхом).

У цій стратегії дуже поширеним є використання повторів. Це створює особливий ритм фрази або цілого смислового фрагмента. Приклади взяті з промов Філіппа Амтора:

«*Ich finde eine Burka ziemlich unwürdig, und ich finde es unwürdig, dass sich die Frauen dadurch auch zum Objekt machen lassen*».

«*Die Flaggenführungsbefugnis wurde diesem Schiff entzogen. Es ist illegal. Es ist ein flaggenloses Schiff, und ein flaggenloses Schiff gehört beschlagnahmt*» [29].

У цих уривках ми бачимо повтори таких слів: *Ich finde* – мені здається, я вважаю; *unwürdig* – недостойним; *Schiff* – корабель; конструкції *es ist* – це; *flaggenloses Schiff* – корабель без прапора.

Як було зазначено вище, за допомогою цього прийому створюється особливий ритм промови, також політик робить акцент на важливій інформації, яку люди обов'язково запам'ятають через постійні повтори.

Тактика посилення на власний досвід обирається для ідентифікації політика як кандидатури з народу, що працює для покращення умов громади.

Дуже ефективним прийомом є згадування політиками у своїх промовах членів власної родини, адже згадування власного досвіду апелює до емоційної сторони й справляє значний психологічний вплив на людей. Як приклад наведемо уривок промови Гурбертуса Гайля, міністра праці та соціальних питань:

*«Meine Damen und Herren, viele von Ihnen kennen mich seit vielen Jahren als Kollege hier im Parlament und seit einem Jahr auch als Bundesminister für Arbeit und Soziales. Ich komme aus Norddeutschland. Da ist man manchmal ein bisschen nüchterner und neigt nicht dazu, viel Persönliches zu erzählen. Aber ich will Ihnen an dieser Stelle - da bitte ich um Verständnis - etwas Persönliches sagen. **Ich bin Sohn einer alleinerziehenden, voll berufstätigen Mutter. Meine Mutter hat in den 70er- und 80er-Jahren zwei Kinder großgezogen** - ohne Unterhalt, mit hohen Schulden, die mein Vater hinterlassen hat. Es gab nicht die Möglichkeiten der Kinderbetreuung, die wir heute haben. Es gab auch keinen Kinderzuschlag, es gab kein Bildungs- und Teilhabepaket. **Ich weiß deshalb aus eigener familiärer Erfahrung**, wie schwer es alleinerziehende Männer und Frauen in Deutschland - trotz aller Verbesserung – haben. Deshalb ist heute für mich ein berührender Tag. Es ist höchste Zeit, dass wir mehr tun für alleinerziehende Mütter und Väter in Deutschland. Das Starke-Familien-Gesetz ist ein großer Schritt in diese Richtung» [28].*

У цьому уривку Гурбертус Гайль не тільки розповідає про свою родину та дитинство, він розкриває проблему батьків однаків. Завдяки власному прикладу з життя дистанція значно зменшується. Політик створює довірливу атмосферу за допомогою таких висловів як «*da bitte ich um Verständnis*», «*etwas Persönliches sagen*», «*Ich weiß deshalb aus eigener familiärer Erfahrung*».

Дієвою є тактика *апеляції до авторитету*, яка реалізується в тому, що політик наводить у своїй промові статистичні дані або результати наукових досліджень. Ця тактика має значний вплив на аудиторію, адже не викликає сумніву у достовірності джерел інформації, хоча всі знають, що статистичні дані можуть бути хибними, а науковці можуть помилятися. Зазвичай люди вірять такій інформації і перевіряти її не бачать сенсу. Ця тактика базується

переважно на раціональних аргументах. Приклад наведемо з промови Філіппа Амтора:

«Um die Zahlen zu nennen: 85 Millionen Euro wird der Bund den Ländern allein im Jahr 2020 zur Verfügung stellen, und in den nächsten Jahren, konkret von 2019 bis 2023, geben wir Umsatzsteuermittel in Höhe von 72,5 Milliarden Euro an die Länder. Das führt dazu, dass die Länder erstmals ein Umsatzsteueraufkommen haben, das höher ist als das des Bundes. Und es führt dazu, dass wir ein klassisches Prinzip haben: Die Länder verkaufen Kompetenzen gegen Geld» [29].

У цій ситуації аргументами виступають конкретні статистичні дані. Потім він надає інформацію щодо наслідків: *Das führt dazu, dass die Länder erstmals ein Umsatzsteueraufkommen haben, das höher ist als das des Bundes. Und es führt dazu, dass wir ein klassisches Prinzip haben: Die Länder verkaufen Kompetenzen gegen Geld* – В результаті цього вперше в штатах надходження від податку з обороту перевищують надходження від федерального уряду. А це означає, що у нас є класичний принцип: Штати продають компетенції за гроші.

Анналена Бербок також використовує цю тактику у своїх промовах, але на відміну від Філіппа Амтора вона не обмежилася лише статистичними даними. У промові також є емоційні аргументи апелюють до людських почуттів, до піклування про здоров'я близьких. Виражаються ці аргументи за допомогою таких концептів: *trauern Menschen um ihren Sohn, um ihre Mutter, um ihren Freund, schwerstkranke Menschen* – люди оплакують свого сина, мати, друга; *rund 9 400 schwerstkranke Menschen* – близько 9 400 тяжкохворих; *im vergangenen Jahr nur 955 Spenden durchgeführt wurden* – в минулому році було зроблено тільки 955 пожертвувань.

«Täglich trauern Menschen um ihren Sohn, um ihre Mutter, um ihren Freund, denen nicht rechtzeitig eine Niere, ein Herz oder eine Leber gespendet wurde. Rund 9 400 schwerstkranke Menschen warten auf eine Transplantation, wissend, dass im vergangenen Jahr nur 955 Spenden durchgeführt wurden» [27].

У промовах Гурбертуса Гайля та Ангели Меркель також є статистичні дані, але вони оперують цією тактикою не так часто, наприклад:

*Deutschland fühlt sich diesem Ziel verpflichtet. Wir werden uns mit **525 Millionen Euro** direkt an diesem Pledging beteiligen; und wir werden unsere Verpflichtungen für die globale Gesundheit insgesamt mit **etwa 1,3 Milliarden Euro** weiterführen [28].*

*«Wir müssen heute konstatieren, dass es die grausamste und die schlimmste humanitäre Situation ist, die wir seit dem Völkermord in Ruanda hatten: **500 000 Tote, 12 Millionen Vertriebene, die Hälfte davon Binnenvertriebene**, die anderen sind Flüchtlinge außerhalb Syriens. Auch hier wartet eine politische Lösung auf ihre Realisierung» [30].*

Стратегія аргументації часто передбачає використання тактики протиставлення. Аудиторії пропонується опозиція, з якої видно переваги або недоліки обговорюваної теми. Політики застосовують цю тактику, коли хочуть підкреслити свою незгоду з запропонованим. Як приклад наведемо уривок промови Філіппа Амтора:

*«Sie sagen einerseits, Sie wollten die Zahl der 299 Wahlkreise nicht reduzieren – das wollen wir auch nicht –, und Sie sagen andererseits, Sie wollten das personelle Element bei der Verhältniswahl stärken; das ist auch richtig. **Aber** – das hat der Kollege Heveling ausgeführt – die Vorschläge, die Sie machen, werden dem überhaupt nicht gerecht. Denn wenn man Ihren Vorschlag umsetzt, bei Direktmandaten eine Kappungsgrenze zu ziehen, dann führt das dazu – um es pointiert zu sagen –, dass Wahlkreise existieren, die im Bundestag gar keine Abgeordneten haben. Doch Wahlkreise ohne Abgeordnete, das macht keinen Sinn. Deswegen ist Ihr Vorschlag falsch und kein Beitrag für eine Lösung in dieser wichtigen Diskussion, meine Damen und Herren» [29].*

На цьому прикладі можна побачити, як Філіпп Амтор висловлює свою думку, поєднуючи частини речення за допомогою сполучника сурядності **aber**. Спочатку він висловлює думку опонента, потім свою, даючи змогу аудиторії побачити повну картину, але в той самий час показати себе з вигіднішої

сторони: «*Sie sagen einerseits, Sie wollten die Zahl der 299 Wahlkreise nicht reduzieren – das wollen wir auch nicht –, und Sie sagen andererseits, Sie wollten das personelle Element bei der Verhältniswahl stärken; das ist auch richtig. Aber – das hat der Kollege Heveling ausgeführt – die Vorschläge, die Sie machen, werden dem überhaupt nicht gerecht*» – «Ви говорите, з одного боку, що не хотіли скорочувати 299 виборчих округів – **ми теж цього не хочемо**, з іншого боку, ви говорите, що хотіли підсилити кадровий елемент в пропорційному представництві – **це теж вірно. Але** як сказав пан Хевелінг: «пропозиції, які ви робите, зовсім не враховують цього».

Також можна навести приклад використання цієї тактики в промові Анналени Бербок:

«*Sie haben zu Beginn Ihrer Koalitionszeit gesagt: Wir wollen etwas gegen Kinderarmut tun. Wir haben das befürwortet. Wir haben den Familienteil in Ihrem Koalitionsvertrag gelobt, weil darinsteht: Wir wollen Kinder endlich aus der Armut holen. Dann haben Sie versucht, den Kinderzuschlag, der eines der großen Probleme ist, weil auch dieser nicht ankommt, zu reformieren. Aber leider laufen Ihre Bemühungen wieder ins Leere, gerade dort, wo Menschen arbeiten, aber deren Kinder trotzdem in Armut aufwachsen*» [27].

Ми бачимо як політикиня наголошує на тому, що вони багато хотіли або обіцяли зробити, але нічого не вийшло: *Wir wollen etwas gegen Kinderarmut tun. Wir wollen Kinder endlich aus der Armut holen. Aber leider laufen Ihre Bemühungen wieder ins Leere.* – Ми хочемо щось вдіяти з дитячою бідністю. Ми хочемо, нарешті, витягти дітей з бідності. Але на жаль ваші зусилля виявилися даремними.

Іншою, не менш популярною є тактика *нападу*. Визначення слабких сторін опонента здатне зробити його менш привабливим для виборців (для тих хто адекватно це сприймає). Але на підсвідомому рівні шляхом пониження привабливості опонентів, промовець здається кращим на їхньому фоні. Яскравий приклад цього наведено в промові Анналени Бербок:

«*Leider* stammt dieses Zitat **nicht von der Bundeskanzlerin, nicht von der Umweltministerin, nicht vom Wirtschaftsminister, sondern von der neuseeländischen Premierministerin Jacinda Ardern, die erkannt hat, dass die katastrophalen Folgen des Nichtstuns schlimmer sind, als jetzt zu handeln, selbst wenn es Geld kostet. Wir als Opposition bringen daher heute einen Gesetzentwurf ein, den eigentlich Sie hätten einbringen müssen. Wir hätten uns schön zurücklehnen können. Wir hätten sagen können: Wir haben schon seit Jahren ein Kohleausstiegsgesetz in der Tasche, das bringen wir hier ein. Nein, das tun wir nicht. Wir tun das bewusst nicht, weil die Zeit drängt. 2022 wollen Sie Kohlekraftwerke mit einer Leistung von 7 Gigawatt vom Netz nehmen**» [27].

Анналена Бербок, критикуючи опонентів, наводить приклади їхньої бездіяльності та порівнює з прем'єр-міністром Нової Зеландії, тим самим вказуючи на їх некомпетентність. Для підсилення ефекту емоційного впливу аргументації в наведеному прикладі використано повтори, які крім того, що створюють ритм промови, акцентують увагу на негативних вчинках опонента: *nicht von der Bundeskanzlerin, nicht von der Umweltministerin, nicht vom Wirtschaftsminister*. На початку промови завдяки прислівнику *leider* в аудиторії одразу складається певне негативне враження, щодо цієї ситуації. Потім увага акцентується на позитивній стороні партії Анналени Бербок, також за допомогою повторів присвійного займенника «*wir*». Використовуючи в промові Кон'юнктив 2 вона наголошує на тому, що вони могли б це зробити або хотіли б, але зараз не мають такої можливості. Люди підсвідомо вірять, що коли оберуть саме цю партію, то вони змінять все на краще.

Отже, були розглянуті такі поняття як «комунікативна стратегія» і «тактика». Нами було обрано стратегію ідентифікації, яка охоплює тактики створення колективного образу та посилення на власний досвід, також стратегію аргументації, яка охоплює тактики аргументації та нападу, за якими ми аналізували промови Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора.

2.3 Гендерні особливості аргументації в політичних промовах

Одним з найцікавіших досліджень в галузі лінгвістики можна назвати дослідження гендерних комунікативних взаємодій, що обумовлено чинниками соціального буття. У зв'язку з цим лінгвісти почали досліджувати вплив гендеру на мовлення та проблеми гендерної диференціації мовлення. Цим питанням займається гендерна лінгвістика, яка трактується як наука, що вивчає залежність функціонування мови від гендерних розбіжностей, що виявляються у процесі вербальної комунікації й зумовлені статтю індивіда [4, с. 1].

Систематичний аналіз гендерних аспектів мови розпочався лише в середині 1970-х років, проте окремі дослідження мовного зображення статей здійснювалися і раніше. Становлення та інтенсивний розвиток гендерної лінгвістики припали на останні десятиліття ХХ ст., пов'язані з розвитком постмодерністської філософії та зміною наукової парадигми в гуманітарних науках. Історія вивчення гендеру у лінгвістиці пов'язана з працями таких вчених: В.О. Борисенко, О.Л. Бессонова, Е.А. Земська, А.П. Мартинюк, А.В. Кіріліна, М.Р. Кей, Р. Лакофф та ін. Приналежність індивіда до чоловічої чи жіночої статі в мовленні показують гендерно марковані одиниці, які він використовує. Гендерна маркованість – це суттєві прояви пізнання світу через призму чоловічої чи жіночої свідомості, що виявляють особливості номінативної й комунікативної діяльності чоловіків і жінок, визначені статтю особливості мовної діяльності та мовної поведінки [23, с. 8].

Існують різні підходи до гендерних досліджень. Вони проводяться на рівні морфології, граматики та семантики. Ми досліджуємо гендерні аспекти мовлення з точки зору тематики політичних промов, частотності вживання різних тактик аргументації, а також емоційності висловлювань.

Для дослідження були обрані промови Ангели Меркель, Анналени Бербок, Гурбертуса Гайля та Філіппа Амтора. Тут представлені дві німецькі партії Християнсько-демократичний союз (ХДС) / Християнсько-соціальний союз (ХСС, представлений лише в Баварії) та "Союз 90/Зелені". Такий вибір

пояснюється тим, що це найвпливовіші партії Німеччини, а отже, їхні представники вміють справляти гарне враження та вдало маніпулювати їх думкою. Отже, дуже цікаво дослідити як приналежність до певної партії, гендеру та професії впливають на мову політиків.

Насправді тематики політичних промов чоловіків і жінок дуже схожі, адже в деякому сенсі вони обмежені у виборі слів. Існує ряд проблем, які піднімають усі політичні діячі. Питання освіти, соціального забезпечення та охорони здоров'я. Наведемо приклади:

«Die Pandemie ist eine globale Herausforderung. Und deshalb können wir sie auch nur global besiegen. Alle, die heute mitwirken, verpflichten sich dem Ziel, gemeinsam an einem Impfstoff zu arbeiten sowie Medikamente und diagnostische Mittel bereitzustellen. Deutschland ist sehr gerne und aus Überzeugung dabei» [30].

У цьому уривку Ангела Меркель піднімає актуальне питання боротьби з вірусом, закликає усіх разом працювати задля подолання цієї проблеми й наголошує на успіхах Німеччини в цей непростий період. Також можна помітити використання великої кількості медичних термінів: *Die Pandemie* – пандемія; *globale Herausforderung* – глобальна проблема (виклик); *Impfstoff* – вакцина; *Medikamente* – препарати (медикаменти); *diagnostische Mittel* – діагностичний засіб.

«Jedes fünfte Kind in Deutschland lebt in Armut. Wir brauchen endlich eine Kindergrundsicherung, damit auch jedes Kind mit fairen Chancen ins Leben startet, Familien gerecht gefördert werden und kein Kind mehr in verdeckter Armut aufwachsen muss. Mit unserem Kindergrundsicherungsgesetz wollen wir das Kindergeld, den Kinderzuschlag, das Sozialgeld für Kinder und die Bedarfe für Bildung und Teilhabe in einer Leistung – der Kindergrundsicherung – zusammenfassen und damit Kinder aus dem Harzt IV System holen» [27].

Анналена Бербок наголошує на поганому соціальному забезпеченні дітей в Німеччині: *Jedes fünfte Kind* – кожна п'ята дитини; *lebt in Armut* – живе у злиднях; *Kindergrundsicherung* – охорона дітей; *in verdeckter Armut aufwachsen* – рости в прихованій бідності. З іншого боку зазначає переваги нового закону:

Kindergrundsicherungsgesetz – закон про охорону дітей; *Kindergeld* – допомога на дитину; *Kinderzuschlag* – надбавка на дитину; *Sozialgeld für Kinder* – соціальна допомога дітям; *Bedarfe für Bildung* – потреба в освіті; *Teilhabe in einer Leistung* – отримання послуг.

«*Später am Abend werden wir über das Soziale Entschädigungsrecht sprechen. Dabei geht es um die Frage, wie die Gesellschaft mit Opfern von Gewalttaten und Anschlägen umgeht, wie wir Menschen helfen, die Opfer geworden sind*» [28].

Гурбертус Гайль як міністр праці та соціальних питань, саме обговорює у своїй промові тему насилля, допомоги жертвам та соціальної компенсації: *Soziale Entschädigungsrecht* – законодавство про соціальні компенсації; *die Gesellschaft mit Opfern von Gewalttaten und Anschlägen* – товариство, яке займається питанням жертв насилля та нападу; *Menschen helfen* – допомагати людям.

Провідними є питання економічної кризи та проблем, пов'язаних з нею. Приклад наведено з промови Філіппа Амтора:

«*Aber man kann beim besten Willen nicht behaupten, die Grundrechte seien außer Kraft; denn die vergangenen Wochen haben doch gezeigt, dass auch in den Zeiten der Krise gerade nicht das Recht des vermeintlich Stärkeren, sondern die Stärke des Rechts gilt*» [29].

Філіпп Амтор за освітою юрист, отже він доволі часто у своїх промовах звертається до законодавства та використовує фахову мову, на відміну від інших політиків. Наприклад, слово *Recht* разом з усіма похідними словоформами у його промові було вжито 30 разів: *Grundrechten, Staatsrecht, das Recht, rechtmäßige Maßnahmen/ unrechtmäßige Maßnahmen, Abwehrrechte, Rechtsverständnis, Grundrechtsbindung, Rechtsprechung, Supergrundrecht, Grundrechtsabwägung, Verfassungsrecht*.

Хоча Гурбертус Гайль також торкнувся питання кризи, але для нього пріоритетом є соціальний та фізичний захист людини. Це показує його

приналежність до певної посади. В одній його промові слово *Schutz* зустрічається 10 разів, а слово *Sicherheit* – 4.

«*Der Schutz von Gesundheit, der Schutz des Lebens hat absolute Priorität in dieser Krise; das ist in verschiedenen Reden deutlich geworden. Denn diese Herausforderung, Herr Kollege, ist nicht nur eine nationale Katastrophe; sie ist eine Menschheitsherausforderung*» [28].

Також промови Анналени Бербок дещо відрізняються від промов інших політиків, адже вона порушує питання погіршення екології, клімату, наслідки цих явищ та вимагає відмову від вугілля. Ми бачимо, що вона у своїх промовах відстоює погляди своєї партії "Союз 90/Зелені". Наприклад, слово *Kohl* разом з усіма похідними словоформами та словосполученнями у її промові було вжито 16 разів: *Kohleausstiegsgesetz, Kohlekommission, Kohlekraftwerke, Kohleausstieg, Kohlekonzerne, Braunkohlekraftwerkskapazitäten, Steinkohlekraftwerkskapazitäten, nicht mehr Kohle produziert, Kohleregionen*.

Жінки у своїх промовах більш емоційно виражають свої аргументи, використовуючи емоційно забарвлені:

- епітети (*blühendes jüdisches Leben, vielfältige und freundschaftliche Beziehungen, unantastbare Würde, überdurchschnittlich, verwundert, multilaterales Vorgehen, wertvolle Arbeit, gedeihlicher Miteinander, verlässliche europäische Perspektive, wesentlichen Fragen, ausgeglichenen Haushalt, vernünftige Lösungen, lebenswerte und menschenwürdige Zukunft, dramatische innenpolitische Sicherheitsfolgen*);

- прикметники у вищому та найвищому ступенях порівняння (*des Folgen Nichtstuns schlimmer sind, die ältesten Kraftwerke, die höchste Priorität, die ärmsten Familien in unserem Land, für uns nun besser ist, die größte Lehre aus unserer Geschichte, die schlimmste humanitäre Situation, am besten und am schnellsten erreichen, besser finanzieren*);

- метафори та фразеологічні одиниці (*Gut gemeint ist nicht gut gemacht, schwarz auf weiß, sich auf die Brust klopfen, im Wege stehen*).

Але в промовах обраних нами політиків майже відсутня емоційно-експресивна лексика, особливо у канцлера Німеччини А. Меркель. Адже лексичні одиниці, які вона використовує досить прості та вона уникає прямих звертань, що дає підставу дослідникам називати її промови занадто формальними: *sehr geehrter Herr Ministerpräsident; sehr geehrter Herr Direktor; Herr Oberbürgermeister, lieber Bundesinnenminister Horst Seehofer*.

Задля зняття зайвої дистанційованості щодо адресата А. Меркель використовує лексеми з семантикою об'єднання (*gemeinsam, gesamt, zusammen, miteinander, einig*) та розмовних лексем (*spannend, toll, wirklich*). Також у виступах канцлера відсутні номінації опозиції.

Для порівняльного аналізу було взято промову А. Меркель «Rede von Bundeskanzlerin Merkel zur Eröffnung des 11. Integrationsgipfels» (am 2. März 2020 in Berlin) і промову Анналени Бербок «Zur aktuellen Situation an der türkisch-griechischen Grenze» (am 12. März). Загальний обсяг промови А. Меркель – 676 слів, з яких епітетів лише – 23, лексеми з семантикою об'єднання – 3, особових займенників «wir» – 40, прикметників у вищому і найвищому ступенях – немає, метафор та фразеологічних одиниць також, виявлена ідіома *eine Brücke schlagen* (знайомитися з кимось).

Загальний обсяг промови Анналени Бербок – 876 слів, з яких епітетів – 32, прикметників у вищому і найвищому ступенях порівняння – немає, метафор та фразеологічних одиниць – *jemandem auf die Schulter klopfen*, виявлена ідіома *in Flammen stehen* (палати, горіти), особових займенників «wir» – 26.

Вважається, що промови чоловіків більш стримані і не містять великої кількості емоційно забарвлених одиниць. Для них більше притаманно використання ідіом, розмовної лексики, навіть слів-паразитів, щоб мова була зрозумілою для виборців. Для порівняльного аналізу було взято промову Гурбертуса Гайля «Deutschland gut durch die Krise bringen» (am. 25 März) та Філіппа Амтора «Deutsche EU-Ratspräsidentschaft 2020» (am. 17 Januar 2020).

Загальний обсяг промови Гурбертуса Гайля – 846 слів, з яких епітетів – 22, розмовних лексем – 2, ідіом – *Leib und Leben* (життя і здоров'я), *in Kauf nehmen* (ризикувати), особових займенників «wir» – 33.

Загальний обсяг промови Філіппа Амтора – 804, з яких епітетів – 33, ідіом – *am Herzen liegt* (бути цікавим), *jemandem etwas vor Augen führen* (продемонструвати щось перед кимось), особових займенників «wir» – 31, розмовних лексем в цій промові не виявлено.

Можна простежити деякі спільні та відмінні риси у промовах цих політиків. Наприклад, Ангела Меркель і Гурбертус Гайль зазвичай так звертаються до інших людей у вступній частині: *sehr geehrter Herr Ministerpräsident, sehr geehrte Frau Präsidentin! Meine sehr geehrten Damen und Herren*. Але звертання в промовах інших двох політиків дещо відрізняються:

«*Herr Präsident! Sehr verehrte Kolleginnen und Kollegen! Sehr verehrte Gäste auf der Tribüne!*» (Аннала Бербок);

«*Frau Präsidentin! Liebe Kolleginnen und Kollegen! Vor allem liebe Kollegen von der FDP!*» (Філіпп Амтор).

В промовах Філіппа Амтора звертання «*liebe Kolleginnen und Kollegen*» зустрічається не тільки на початку промови, а доволі часто, майже після закінчення кожного смислового уривка. В одній промові воно було використано 9 разів.

«*Ich will noch etwas zu Ihrem Leitmotiv sagen, die deutsche EU-Ratspräsidentschaft zu einer Klimapräsidentschaft zu machen. Ich habe zuerst gedacht: Oh, das wird wieder so ein monothematischer Antrag der Grünen. Bekommen haben wir dann 16 Seiten mit 77 Punkten quer durch den Gemüsegarten. Da kann ich Ihnen sagen: Wenn unsere Bundesregierung so schlecht wäre in der Schwerpunktsetzung wie Sie, dann hätten wir wenig zu erwarten, liebe Kolleginnen und Kollegen*» [29].

У Гурбертуса Гайля можна зустріти таку саму тенденцію. В одній його промові було використано звертання «*meine Damen und Herren*» – 6 разів.

«*Eine weitere Lehre aus dem Anschlag auf dem Breitscheidplatz ist übrigens, meine Damen und Herren, dass künftig nicht mehr die Staatsangehörigkeit darüber entscheidet, welche Leistungen Menschen bekommen. Alle, die hier in Deutschland Opfer von Gewalttaten werden, werden gleichbehandelt*» [28].

Закінчуючи промову, Ангела Меркель та Гурбертус Гайль використовують підсумкові та апелювальні висновки:

«***Deshalb*** *schließe ich das nicht aus. Das ist eben kein Closed Shop. Wenn der Kongo Interesse hat, dann werden wir das positiv prüfen. – Danke schön!*» (Ангела Меркель);

У цьому прикладі можна побачити, що навіть такий консервативний політик піддається сучасним тенденціям, щодо використання англіцизмів у своїй промові: *Closed Shop* – закрите підприємство.

«***Deshalb***, *meine Damen und Herren, ist es eine Frage der Zukunftsfähigkeit, des Wohlstands und der Arbeitsplatzsicherung in diesem Land, dass wir die Dinge sortieren.*» (Гурбертус Гайль).

Ми бачимо, що ці політики закінчують свої промови за допомогою прислівника *deshalb* – тому, цим вони підбивають підсумки вищесказаного.

«***Ich würde mich freuen***, *Sie bald wieder in Berlin begrüßen zu dürfen*» (Ангела Меркель);

«***Ich bedanke mich ganz herzlich***, *dass es in der Koalition gelungen ist, dieses Gesetz auf den Weg zu bringen*» (Гурбертус Гайль).

В апелювальних висновках є емоційне забарвлення, яке передає настрій політика. Ангела Меркель у своїй промові використовує Кон'юнктив 2, підкреслюючи, що вона була б рада знову зустрітися, але це також не вказує на певний час чи дату.

Гурбертус Гайль у своїй промові щиро дякує всім за старання: *ganz herzlich*, також він використовує сталий вираз *auf den Weg bringen* – створити, розробити. Завдяки цьому промова звучить більш грандіозно.

Анналена Бербок та Філіпп Амтор зазвичай закінчують промову, використовуючи підсумкові та типологічні висновки:

«**Ich komme zum Schluss.** Wir müssen das, was Bundesländer wie Hamburg oder Bremen schon vorgemacht haben, nämlich die Digitalisierung im Sozialbereich, endlich nutzen, damit wir zu einer automatischen Auszahlung der Kindergrundsicherung – für alle Kinder in unserem Land kommen. Stärke von Politik ist, gute Gesetze zu machen und Änderungen zu beschließen, damit alle Kinder in unserem Land die gleichen Chancen haben» (Анналена Бербок).

«Wir brauchen rechtsstaatliche Verfahren. Das ist das, was die EU starkgemacht hat und was auch zu einem guten Asylsystem führen wird; dafür arbeiten wir. Das ist unser Schwerpunkt. **Herzlichen Dank, liebe Kolleginnen und Kollegen**» (Філіпп Амтор).

У цих прикладах можна побачити, що політики підбивають підсумки, Анналена Бербок використовує вираз: *Ich komme zum Schluss* – я дійшла висновку. Філіпп Амтор не використовує сталих виразів, щоб підвести людей до логічного завершення своєї промови, він просто викладає свою останню думку і прощається з аудиторією: *Herzlichen Dank, liebe Kolleginnen und Kollegen* – Дякую за увагу, шановні колеги.

«Nutzen Sie die nächsten 45 Minuten dieser Debatte. Wir haben einen schlanken Antrag vorgelegt. Stimmen Sie den Ergebnissen der Kohlekommission zu. **Das erwartet dieses Land von Ihnen, und das erwarten zu Recht viele, viele junge Menschen in diesem Land; denn sie wollen nicht, dass ihre Zukunft von Ihnen verbrannt wird. Herzlichen Dank**» (Анналена Бербок).

Анналена Бербок підбиває підсумки з перспективою, тобто нашоувхує людей на думку про майбутнє. Задля кращого ефекту вона використовує постійні повтори: *das erwartet dieses Land* – саме цього очікує країна; *das erwarten zu Recht viele, viele junge Menschen in diesem Land* – саме цього по праву очікує дуже багато молодих людей.

«Dann können Sie Ihre **Lippenbekenntnisse in konkrete Taten umsetzen.** Wir sagen: **Es ist wichtig, es ist richtig,** der Sicherheitsarchitektur unseres Landes ein **Update** zu geben. Gerade drei Jahre nach dem Terroranschlag auf dem

Breitscheidplatz sind wir dies den Opfern und unserem Land schuldig» (Філіпп Амтор).

Для типологічних висновків характерним є поглиблене міркування на задану політиком тематику. Ми бачимо, що Філіпп Амтор використовує забарвлену лексику, щоб його промова виділялась серед інших: *Lippenbekenntnisse in konkrete Taten umsetzen* – пусті балачки перетворити на справи; ударна фраза, яка надає римованості промові: *es ist wichtig, es ist richtig* – це важливо та правильно; також він використовує англіцизми: *Update* – відновлення.

Отже, було розглянуто поняття «гендерна лінгвістика», становлення його як науки й подальший розвиток. Було проаналізовано промови Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора і виявлено гендерні особливості аргументації кожного з них.

Висновки до Розділу 2

У цьому розділі було розглянуто поняття «політична маніпуляція» з психологічної та лінгвістичної точки зору. Дослідники вважають, що саме завдяки словам політики впливають на людей, адже кожне слово має своє емоційне наповнення. Було розглянуто п'ять форм маніпуляційного впливу «гра на емоціях» і наведено приклади з промов Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля.

Були розглянуті такі поняття як «комунікативна стратегія» й «тактика» та їх особливості. В промовах, обраних нами політиків, було виявлено стратегію ідентифікації, яка охоплює тактику створення колективного образу, посилення на власний досвід та апелювання до авторитету. Іншою була стратегія аргументації, яка реалізується за допомогою тактики протиставлення та нападу.

У промовах Ангели Меркель були виявлені такі прийоми реалізації цих стратегій: використання особового займенника «*wir*» та наявність великої кількості статистичних даних.

У промовах Гурбертуса Гайля було виявлено: використання статистичних даних та посилення на власний досвід за допомогою згадування в промовах членів сім'ї.

Анналена Бербок використовує у своїх промовах багато риторичних запитань, статистичних даних та протиставлення своєї позиції з позицією опонента за допомогою сполучника «aber», задля реалізації тактики нападу вона використовує Konjunktiv 2.

Філіпп Амтор у своїх промовах вдається до розмовної мови та використанню слів-паразитів, повторів, протиставленню своєї позиції з позицією опонента за допомогою сполучника «aber», залученню значної кількості статистичних даних.

З результатів проведених досліджень випливає, що промови чоловіків та жінок мають багато спільного, але є також і відмінні риси. Тематика промов чоловіків та жінок дуже схожа, адже вони зазвичай говорять про нагальні для суспільства теми. Було виявлено, що промови обраних нами політиків не мають великої кількості емоційно забарвленої лексики. Зазвичай, кожен політик використовує притаманну йому лексику, яка відповідає його посаді, освіті чи переконанням.

Проаналізувавши ці промови, можна побачити деякі відмінності. Наприклад, у вступній частині А. Меркель та Г. Гайль використовують звертання «*Sehr geehrter Herr Ministerpräsident*»; *Sehr geehrte Frau Präsidentin!* *Meine sehr geehrten Damen und Herren!*». Також для них притаманні підсумкові та апелювальні висновки. Натомість Анналена Бербок та Філіпп Амтора звертаються до аудиторії іншим чином «*Sehr verehrte Kolleginnen und Kollegen!*»; «*Liebe Kolleginnen und Kollegen!*». Для них притаманні підсумкові та типологічні висновки.

РОЗДІЛ 3. ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

3.1 Поняття переклад та політичний переклад

Слово переклад є зрозумілим для всіх. Воно існує майже в кожній мові, але в різних контекстах. За даними академічного Словника української мови в 11 томах слово переклад означає:

1) «процес людської діяльності, спрямований на передання інформації з мови-оригіналу (МО) на мову-перекладу (МП);

2) результат перекладацького процесу, тобто твір, речення тощо, викладений усно або на папері;

3) вид людської діяльності, спрямований на відтворення певного тексту МО в МП;

4) це умовна назва навчальних дисциплін, які вивчають особливості перекладацької діяльності, техніку виконання перекладу, процес перекладу, його види, способи, жанри тощо, результат діяльності перекладача» [24, с. 196].

Переклад як об'єкт, що вивчається перекладознавством, на думку Н. Д. Гарбовського, має таке визначення: «Переклад – це суспільна функція комунікативного посередництва між людьми, які користуються різними мовними системами, що реалізується в ході психофізичної діяльності білінгва з відображення реальної дійсності на основі його індивідуальних здібностей інтерпретатора, що здійснює перехід від однієї семіотичної системи до іншої з метою еквівалентної, тобто максимально повної, але завжди часткової, передачі системи смислів від одного комуніканта іншому» [5, с. 21].

Політичний переклад – це один із найскладніших видів перекладу, що являє собою сферу підвищеної мовної відповідальності. При перекладі політичних текстів, зокрема політичних промов, перекладач повинен не тільки досконало володіти мовою, а також відповідною лексикою та термінологією, бути обізнаним щодо особливостей політичної ситуації і вміти правильно її передати мовою перекладу.

Перекладач має не тільки чітко формулювати і відтворювати інтенції автора тексту або оратора, а ще й розуміти культурні традиції іншої країни. Через різницю в баченні предметів та оцінюванні політичних подій, відмінності у семантичній структурі або традиційному для кожної мови вживанні слів дослівний переклад стає незрозумілим, отже у вирішенні цього питання допоможуть перекладацькі трансформації.

За визначенням Л. С. Бархударова, трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції збереження змісту або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента [2, с. 189]. Зазвичай, вони розподіляються на види, проте існують різні точки зору щодо їх класифікації. Сам Л. С. Бархударов вказував чотири типи перетворень, що відбуваються під час перекладу (перестановки, заміни, опущення, додавання) [2].

Концепція В. Н. Комісарова зводиться до таких видів трансформацій, як лексичні (транскрипція / транслітерація, калькування, конкретизація, генералізація, модуляція), граматичні (дослівний переклад, членування, об'єднання, граматичні заміни) і комплексні (антонімічний переклад, описовий переклад, компенсація) [9; 10]. Я. Й. Рецкер виділяє лише два типи трансформацій: граматичні (заміни частин мови або членів речення) та лексичні трансформації (конкретизація, генералізація, диференціація значень, антонімічний переклад, компенсація, смисловий розвиток та цілісне перетворення). Цікаво, що автор не розглядає транскрибування, транслітерацію і калькування як трансформації взагалі, на відміну від В.Н. Комісарова, який відносить їх до лексичних трансформацій [22]. Слід підкреслити, що такого роду розподіл є значною мірою приблизним і умовним. Типи базових перекладацьких трансформацій зазвичай поєднуються один з одним, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій.

На відміну від вищезгаданих авторів Т. Р. Левицька, А. М. Фітерман зазначають, що перекладач повинен зберегти під час перекладу той же стилістичний ефект, що й в оригіналі, викликати у читача аналогічну реакцію,

інколи вдаючись до зовсім інших мовних засобів [13, с. 45] і виділяють три типи перекладацьких трансформацій: лексичні (заміна і додавання; заміна і опущення; генералізація; конкретизація), граматичні (перебудови; перестановки; заміни речень; додавання; опущення) та стилістичні (синонімічні заміни; описовий переклад та інші види замін).

Розглянувши ці класифікації слід відзначити, що всі дослідники демонструють схожий набір прийомів реалізації перекладацьких трансформацій. Це пов'язано з тим, що деякі трансформації у чистому вигляді дуже рідко зустрічаються.

3.2 Особливості відтворення комунікативно-прагматичного впливу у політичних промовах українською мовою

Щоб проаналізувати відтворення німецькомовної політичної промови українською мовою, спершу, необхідно розглянути загальну будову промов. Задля збереження логічної структури, ми пропонуємо почати зі вступу.

Зазвичай, промови обраних нами політиків, починаються з привітання: *sehr geehrter Herr Präsident* – шановний пане президенте (опущення прислівника *sehr* – вельмишановний);

meine sehr geehrten Damen und Herren – шановні пані та панове (опущення прислівника *sehr* – вельмишановні);

Herr Präsident! – пане президенте!;

sehr verehrte Kolleginnen und Kollege – шановні колеги (опущення гендерного аспекту та прислівника *sehr*);

liebe Kolleginnen und Kollegen! – пані та панове (опущення прикметнику).

Як бачимо, етикетні форми привітання у німецькій та українській мовах доволі схожі, однак, помічається тенденція до опущення гендерного аспекту та підсилюючого прислівника «*sehr*» під час перекладу.

Ми припускаємо, що такий прийом перекладу зумовлений відмінністю традиційних форм привітання. В німецькій мові домінує сумісне вживання

фемінних та маскулінних форм звернення, а в українській такій поділ аудиторії на чоловічу та жіночу частину використовується набагато рідше. Щодо прислівника «sehr», то в українській мові можуть зустрічатись і такі звертання: вельмишановний, високоповажний, глибокошановний, але шановний є більш розповсюдженим.

Тепер, коли із перекладом вступу розібрались, пропонуємо перейти безпосередньо до змісту політичних промов. Як приклад, розглянемо промову Ангели Меркель «Videobotschaft von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der World Health Assembly» 2020 am 18. Mai 2020:

Wir erleben eine globale Krise. **Fast fünf Millionen Menschen** weltweit, die sich – Stand *heute* - mit dem **Coronavirus** infiziert haben und – ebenfalls Stand heute - **rund 300.000** Todesfälle weltweit, außerdem geschlossene Grenzen und herbe Einschnitte im Wirtschafts- und Alltagsleben zeigen, dass kaum ein Land von der **Pandemie** und ihren Folgen verschont bleibt.

Mi переживаємо глобальну кризу. Наразі *майже п'ять мільйонів* людей у всьому світі інфіковані **Коронавірусом, близько 300 000 осіб** – вмирають. Крім того, закриті кордони і різке скорочення економічного та повсякденного життя свідчать про те, що практично жодна країна не захищена від **пандемії** та її наслідків.

Усі важливі статистичні дані було перекладено, але деякі уточнення опущено задля уникнення тавтології. Також обставину часу «*heute*» опущено оскільки, як свідчать приклади, вона рідше вживається в українській мові.

Diese Krise kann kein Land allein **lösen**, *wir* müssen **gemeinsam** handeln. Daher danke ich Ihnen allen, die Sie an der Weltgesundheitsversammlung teilnehmen, um **gemeinsam** nach Lösungen zu suchen.

Жодна країна не може **знайти вихід** з цієї кризи самостійно (використана трансформація додавання та перестановки), отже *нам* необхідно **об'єднатися**. Тому я дякую всім тим, хто бере участь в роботі Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я, задля знаходження правильного рішення.

Проаналізувавши цей уривок можна побачити, що під час перекладу тактика об'єднання не була втрачена: *wir* – ми, *gemeinsam handeln* – нам необхідно *об'єднатися*. Також у першому реченні були використані трансформації додавання та перестановки для кращого сприймання інформації українською мовою. Наприклад: *Krise lösen* – *знайти вихід* з цієї кризи. В останньому реченні була використана трансформація опущення лексичної одиниці *gemeinsam*, задля уникнення тавтології.

Dabei kann uns helfen, dass die Ebola-Epidemie in Westafrika im Jahre 2014 zu notwendigen Reformen der WHO geführt hat. Auch die *G7-* und die *G20-Staaten* haben das Thema Gesundheit zu einer Priorität gemacht. Und auf der UN-Generalversammlung im letzten Jahr haben wir den „*Globalen Aktionsplan* für ein gesundes Leben und das Wohlergehen aller Menschen“ verabschiedet.

Той факт, що епідемія лихоманки Ебола в Західній Африці у 2014 році призвела до необхідних реформ ВООЗ, *наразі може допомогти* (перестановка). *Країни «Великої сімки»* та *«Великої двадцятки»* також включили охорону здоров'я в число своїх пріоритетів (заміна). А торік на Генеральній Асамблеї ООН ми прийняли *«Глобальний план дій* (калькування) щодо забезпечення здорового життя і добробуту всіх людей».

У першому реченні трансформація перестановки була використана задля досягнення адекватного перекладу. Якщо перекладач залишив би конструкцію вихідного тексту, текст перекладу був би не зрозумілим. У другому реченні була використана трансформація заміни: *G7-* und die *G20-Staaten* – *Країни «Великої сімки»* та *«Великої двадцятки»*. У 3 реченні була використана трансформація калькування: *Globalen Aktionsplan* – *Глобальний план дій*, оскільки в українській мові існує точний еквівалент вищезазначеному виразу.

Gleichwohl *zeigt* die Coronavirus-Pandemie noch *einmal besonders nachdrücklich*, dass *wir weltweit* noch mehr tun müssen – *für bessere* Frühwarn-Mechanismen und Präventions-Maßnahmen, *für mehr* Forschungs Kooperation, *für stärkere* Gesundheitssysteme.

Проте, пандемія коронавірусу *ще раз показує нам*, що ми мусимо працювати ще *плідніше* (опущення), задля удосконалення механізму раннього попередження і профілактичних заходів, розширення співпраці в області наукових досліджень, зміцнення системи охорони здоров'я (опущення тактики повторів).

Задля уникнення нагромадження лексем у реченні та тавтології було використано трансформацію опущення: *zeigt einmal besonders nachdrücklich – ще раз показує нам; wir weltweit noch mehr tun müssen – ми мусимо працювати ще плідніше; für bessere Frühwarn-Mechanismen, für mehr Forschungs Kooperation, für stärkere Gesundheitssysteme –* задля удосконалення механізму раннього попередження, розширення співпраці..., зміцнення системи охорони здоров'я.

Die Weltgesundheitsorganisation ist die *legitimierte globale* Institution, bei der *die Fäden zusammenlaufen*. Weil das so ist, müssen wir immer wieder prüfen, wie wir die Abläufe in der WHO weiter verbessern können. Dazu gehört auch, für ein nachhaltiges Finanzierungssystem zu sorgen.

Всесвітня організація охорони здоров'я є *легітимною глобальною* (калькування) установою, в *якій зібрана вся інформація* (тут використано описовий переклад через відсутність відповідника українською мовою). Отже, ми повинні постійно досліджувати питання про те, як ми можемо вдосконалити процеси в ВООЗ. Це також охоплює забезпечення стійкої системи фінансування.

У першому реченні було використано калькування: *legitimierte globale – легітимною глобальною*. Описовий переклад був використаний через відсутність еквівалента: *die Fäden zusammenlaufen – в якій зібрана вся інформація*.

Am dringendsten aber ist jetzt natürlich, die Coronavirus-Pandemie einzudämmen:

Hierfür bedarf es weltweit geeigneter Diagnostika und Therapeutika. Außerdem gilt es, einen Impfstoff zu entwickeln, der natürlich *für alle* zugänglich

und bezahlbar sein muss. *Nicht zuletzt* müssen wir die vielfältigen wirtschaftlichen und sozialen Folgen der Pandemie *gemeinsam abfedern*.

На першому місці зараз, звичайно, це стримування пандемії коронавірусу:

Це вимагає відповідної діагностики й терапії в усьому світі. Крім того, необхідно розробити вакцину, яка повинна бути доступною і недорогою (опущення). І *останнє, але не менш важливе* (додавання): *ми повинні працювати разом, щоб пом'якшити* (додавання) економічні та соціальні наслідки пандемії.

У другому реченні була використана трансформація опущення уточнення *für alle*, задля кращого сприйняття повідомлення. В наступному реченні було використано трансформацію додавання, задля посилення враження від повідомлення: *Nicht zuletzt – останнє, але не менш важливе; gemeinsam abfedern – ми повинні працювати разом, щоб пом'якшити*.

Ich bin überzeugt, dass *wir* die Coronavirus- Pandemie überwinden werden. Je mehr *wir* global gemeinsam daran arbeiten, umso schneller und besser wird uns das gelingen.

Я переконана, що *ми* подолаємо пандемію коронавірусу. Чим більше *ми* будемо разом над цим працювати, тим швидше *ми* доб'ємося успіху.

У цьому уривку перекладач зберіг тактику об'єднання та повтору за допомогою використання особового займенника «ми». Такий прийом допоміг найточніше передати мету мовця – об'єднати себе із аудиторією та викликати довіру.

Ich *ermuntere* alle, sich daran zu beteiligen! Und ich danke allen, die zum globalen Gemeinwohl beitragen!

Закликаю всіх прийняти в цьому участь! І я дякую всім тим, хто робить свій внесок в суспільне благо!

Насамкінець промови була використана трансформація заміни лексичної одиниці *ermuntere* на *закликаю*, щоб не втратити інтенцію вихідного тексту.

Проаналізувавши переклад промови А. Меркель, можна побачити, що були використані прийоми опущення, додавання, заміна, перестановка та описовий переклад. Головною метою перекладача було не тільки правильно передати інформацію, а також інтенцію політика. Ангела Меркель зазвичай у своїх промовах використовує тактику об'єднання, яку під час перекладу необхідно зберегти, саме тому присвійний займенник «ми» залишається без змін, щоб передати аудиторії це почуття приналежності до спільної справи.

Далі наведемо приклад перекладу промови Філіппа Амтора «Deutscher Bundestag – 19. Wahlperiode – 137. Sitzung. Berlin, Donnerstag, den 19. Dezember»:

Herr Präsident! **Liebe Kolleginnen und Kollegen!** Die **FDP** leidet seit Beginn der Legislaturperiode an einem **zentralen Problem**: Sie können sich nicht entscheiden. Wir haben gestern eine FDP gesehen, die uns vorwirft, dass wir die Bürgerrechte schleifen und dass das, was wir mit den Kompetenzen der Sicherheitsbehörden machen wollen, ganz schlimm ist. Heute sehen wir eine FDP, die uns vorwirft, dass wir nicht beherzt genug in der Innenpolitik vorgehen. Das passt alles nicht zusammen.

Пане президенте! **Шановні колеги!** (опущення) З початку законодавчого періоду **Вільна демократична партія** (додавання) страждає від однієї з **центральных проблем** (калькування): вони не можуть приймати рішення. Вчора ми бачили, як ВДП звинуватив нас в обмеженні цивільних прав, і те, що ми хочемо зробити з повноваженнями органів безпеки, дуже погано. Сьогодні ми бачимо ВДП, яка звинувачує нас у тому, що ми недостатньо хоробрі у внутрішній політиці. Нічого з цього не сходиться.

У першому реченні ми бачимо опущення гендерного аспекту у формі звертання. У другому реченні відбулася трансформація додавання, спочатку була аббревіатура **FDP** під час перекладу для кращого розуміння використали повний варіант **Вільна демократична партія**. У другому реченні вислів **zentralen Problem** був перекладений за допомогою калькування – **центральных проблем**.

Deswegen will ich noch mal Ihren Frontphilosophen *in Erinnerung bringen*. Christian Lindner würde sagen: Es ist besser, keinen Populismus zu betreiben, als *schlechten Populismus zu betreiben, liebe Kolleginnen und Kollegen*.

Ось чому я хочу *нагадати* (заміна) вашого передового філософа. Крістіан Лінднер сказав би: «Краще взагалі не займатися популізмом, ніж *займатися ним погано*», *шановні колеги* (опущення гендерного аспекту).

У першому реченні відбулася заміна вислову *in Erinnerung bringen* на присудок *нагадати*, через відсутність відповідника в українській мові. У другому реченні відбулася трансформація опущення лексичної одиниці *Populismus* задля уникнення повторів, також відбулася заміна прикметника *schlechten* на прислівник *погано*.

Ich sage ganz offen: Reformdiskussionen über den Föderalismus sind nicht populär, und es wird nicht als das größte Problem gesehen. Aber es ist für die Handlungsfähigkeit unseres Staates eine zentrale Herausforderung.

Буду з вами відвертий (заміна): *Дискусії про реформу* (додавання) федералізму не дуже популярні, і не розглядаються як серйозна проблема. Але це найбільший виклик здатності нашої держави діяти.

На початку відбулася трансформація заміни: *Ich sage ganz offen* було перекладено як *буду з вами відвертий*, а можна було інакше – чесно кажучи.

Und ja, für uns ist klar: Sicherheit und die größten Gefahren für unseren Staat – Terrorismus und Cyberkriminalität – nehmen keine Rücksicht auf die Grenzen von Ländern und erst recht nicht auf die Grenzen von Bundesländern. *Deswegen ist es notwendig und richtig, dass wir über eine Föderalismusreform reden*.

Звісно (заміна), ми розуміємо, що безпека і найбільші загрози нашій державі – це тероризм і кіберзлочинність, для яких не важливі кордони країн, тип паче кордонів федеративних держав. *Тому необхідно і правильно говорити про реформу федералізму* (заміна конструкції речення).

У першому реченні відбулася заміна, було – *und ja*, стало – *звісно*. Тому що конструкція «і так» не притаманна для української мови. В останньому реченні відбулася заміна конструкції речення: з підрядного (*Deswegen ist es*

notwendig und richtig, dass wir über eine Föderalismusreform reden) на просте (Тому необхідно і правильно говорити про реформу федералізму).

Aber, *liebe Kolleginnen und Kollegen* von der FDP, es ist nicht so, wie Konstantin Kuhle gesagt hat, dass wir hier *mit einem schlechten Gewissen* ablehnen, sondern aus der guten und richtigen Überzeugung, dass Ihr Antrag einfach *zu kurz greift*. Sie verkennen einen wesentlichen Punkt: Wir könnten uns hier in der Frage einer Reform der Sicherheitsarchitektur gerade unter Innenpolitikern relativ schnell einig werden. Mit den Ländern sieht das allerdings komplizierter aus. Das hat auch damit zu tun, dass die Ministerpräsidenten solche Diskussionen zwar *mit dem Grundgesetz auf dem Tisch, aber eher mit dem Taschenrechner unter dem Tisch führen*.

Але, *шановні колеги* (опущення) з ВДП, все зовсім не так, як сказав Костянтин Кухле, що ми відхиляємо цю пропозицію з *поганих намірів* (заміна лексичного значення), натомість це було зроблено з доброю і правильною переконаністю в тому, що ваша пропозиція просто *не відповідає дійсності* (додавання). Ви невірно оцінюєте один істотний момент: ми могли б відносно швидко прийти до згоди з питання про реформу архітектури безпеки, особливо серед вітчизняних політиків. Однак з країнами ситуація виглядає більш складною. Це пов'язано з тим, що прем'єр-міністри ведуть такі дискусії, *на публіці оперуючи законом, а за спиною рахуючи гроші* (описовий переклад).

Ми бачимо, що у першому реченні відбулася заміна лексичного значення: з *schlechten Gewissen* на *з поганих намірів*, для більш гарного звучання українською мовою. Далі було використано трансформацію додавання з метою передати сенс речення: *zu kurz greift* (не вистачає) – *не відповідає дійсності*. Наприкінці промови був використаний описовий переклад через відсутність відповідника в українській мові: *mit dem Grundgesetz auf dem Tisch, aber eher mit dem Taschenrechner unter dem Tisch führen* – *на публіці оперуючи законом, а за спиною рахуючи гроші*.

Denn *die große Diskussion*, um die es hier geht, betrifft auch die Frage der Staatsfinanzen. Deswegen müssen wir vielleicht an dieser Stelle auch auf *das große*

Problem hinweisen, das wir haben: dass seit Jahren die Leistungen von Ländern und Kommunen zunehmend vom Bund finanziert werden.

Тому що, ця **grandiose Diskussion** (заміна), яку ми тут ведемо, також стосується питання про державні фінанси. Отже, на цьому етапі ми повинні, мабуть, також звернути увагу на **основну проблему** (заміна), з якою ми стикаємося. Протягом багатьох років, послуги, що надаються земельними й місцевими органами влади, все частіше фінансуються федеральним урядом.

У першому реченні відбулася лексична заміна, задля передачі емоційного навантаження: *die große Diskussion* – **grandiose Diskussion**. У другому реченні також відбулася лексична заміна: *das große Problem* – **основну проблему**.

Um die Zahlen zu nennen: 85 Millionen Euro wird der Bund den Ländern allein im Jahr 2020 zur Verfügung stellen, und **in den nächsten Jahren**, konkret von 2019 bis 2023, geben wir Umsatzsteuermittel in Höhe von 72,5 Milliarden Euro an die Länder. **Das führt dazu**, dass die Länder erstmals ein Umsatzsteueraufkommen haben, das höher ist als das des Bundes. Und **es führt dazu**, dass wir ein klassisches Prinzip haben: Die Länder verkaufen Kompetenzen gegen Geld.

Наведемо статистичні дані (заміна): тільки у 2020 році федеральний уряд надасть землям 85 мільйонів євро, а **найближчим часом** (заміна), зокрема, з 2019 по 2023 рік, ми передамо землям фонди податку з обороту в розмірі 72,5 мільярдів євро. **Це означає**, що вперше у земель буде дохід від податку з обороту, який вище, ніж у федерального уряду. **Інакше кажучи** (заміна), у нас є класичний принцип: країни продають компетенції за гроші.

На початку було використано заміну, щоб речення відповідало стилю політичної промови: *um die Zahlen zu nennen* – **наведемо статистичні дані**. В наступному реченні відбулася заміна для кращого звучання: *in den nächsten Jahren* – **найближчим часом**. Також надалі цю трансформацію застосовували для усунення повторів: *das führt dazu* – **це означає, інакше кажучи**.

Das ist nicht überzeugend, liebe Kollegen. Es führt dazu, dass Wolfgang Schäuble recht hat: Wenn wir mit dem Föderalismus so **weitermachen**, dann **sind**

alle für alles zuständig, aber niemand ist für irgendetwas verantwortlich. Das finden wir falsch, liebe Kollegen.

Це звучить не дуже переконливо, мої дорогі колеги й нашо́вхує на думку, що Вольфганг Шойбле має рацію (додавання та заміна). Якщо ми будемо продовжувати *гратися* з федералізмом (заміна), то ситуація буде виглядати так: *всі за все відповідальні, але в той самий час ніхто ні за що не відповідає* (описовий переклад). Ми вважаємо, що це неправильно, шановні колеги.

Ми бачимо у першому реченні використання трансформації додавання для збереження іронії вихідного тексту: *das ist nicht überzeugend – це звучить не дуже переконливо*. Якщо не використовувати цю трансформацію, переклад втратить емоційну забарвленість: *це не переконливо*. Звучить дуже сухо і не відповідає настрою політика. Також відбулася заміна конструкції речення, з двох утворили одне. Далі ми бачимо лексичну заміну також з метою збереження настрою цієї промови: *weitemachen – гратися* з. Потім був застосований описовий переклад, адже відповідника в українській мові не знайдено: *sind alle für alles zuständig, aber niemand ist für irgendetwas verantwortlich – всі за все відповідальні, але в той самий час ніхто ні за що не відповідає*.

Deswegen müssen wir es schaffen, dass wir als Bund hier klar zu unserer Verantwortung gegenüber den Ländern kommen. *Und ja*, da ist im Bereich der inneren Sicherheit einiges zu tun. Darauf wurde in der Debatte richtigerweise hingewiesen. Wir wollen eine stärkere Zentralstellenfunktion unserer Sicherheitsbehörden des Bundes, insbesondere des Bundesamtes für Verfassungsschutz.

Дуже важливо (опущення), щоб ми, як федеральний уряд, чітко усвідомлювали свою відповідальність перед країною. *Звісно* (заміна), багато що необхідно зробити в області внутрішньої безпеки. Це було справедливо відмічено в ході дебатів. Ми хочемо посилити центральну функцію наших

федеральних органів безпеки, особливо Федерального управління у справах охорони Конституції.

У першому реченні відбулося опущення сполучника *deswegen*, модального дієслова *müssen* та присвійного займенника *wir*, щоб уникнути небажаного нагромадження у реченні. Також відбулася заміна лексичної одиниці *und ja* на *звісно*.

Wir wollen bessere und klarere Entscheidungswege gerade im Kampf gegen die übergreifenden Gefahren von Cyberterrorismus und Extremismus. **Und ja**, wir wollen auch den Weg zu einem Musterpolizeigesetz gehen. Aber, **liebe Kolleginnen und Kollegen** gerade von der FDP, das, was wir uns unter einem Musterpolizeigesetz vorstellen, geht eher in die Richtung eines bayerischen Gesetzes, das **State of the Art** ist und gegen das Sie **Hand in Hand** mit der Antifa demonstriert haben.

Ми хочемо знайти більш ефективні й чіткі шляхи прийняття рішень, особливо в боротьбі зі спільними загрозами, **такими як** (додавання) кібертероризм та екстремізм. **Звісно** (заміна), ми також хочемо перейти до зразкового закону про поліцію. Але, **шановні колеги** (опущення), особливо з ВДП, те, що ми уявляємо собі зразковим законом про поліцію, більше походить на баварський закон, який є **сучасним** і проти якого ви йдете **пліч-о-пліч** з Антифою (**антифашистським рухом**) (заміна та додавання).

Ми бачимо, що перекладач дещо змінив конструкцію першого речення і додав уточнення (**такими як**). Насамкінець цього уривку була використана трансформація заміни на українські відповідники: *State of the Art* – **сучасний**; *Hand in Hand* – **пліч-о-пліч**. Також у перекладі ми бачимо додаткове пояснення поняття Антифа.

Wir wollen da lieber einen guten Standard erreichen. Die Gefahr für den Rechtsstaat sind **nicht die Politiker**, die für Kompetenzen auf der Höhe der Zeit werben, die Gefahr für den Rechtsstaat sind **vielmehr die Politiker**, die den Sicherheitsbehörden diese Kompetenzen verweigern wollen.

Ми вважаємо важливим досягнення високих стандартів (заміна граматичної будови речення). Небезпекою для конституційної держави є **не ті**

політики, які наразі рекламують компетенції, найбільшою ж небезпекою для конституційної держави є *ті*, які хочуть відмовити органам безпеки в цих компетенціях (опущення повтору).

Проаналізувавши переклад першого речення ми бачимо, що трансформація граматичної заміни була використана задля легшого сприймання інформації. Надалі є тенденція опущення повтору слова *die Politiker* задля уникнення тавтології й досягнення кращого звучання для українського народу.

Man muss feststellen: Jenseits einer großen Föderalismusreform stehen jetzt konkrete Diskussionen an. Es laufen ***Gesetzgebungsverfahren***, bzw. es stehen ***Gesetzgebungsverfahren*** bevor zum Bundesverfassungsschutzgesetz, zum Bundespolizeigesetz, zur Cyberabwehr, auch zu einer aktiven Cyberabwehr. ***Liebe Kolleginnen und Kollegen***, die jetzt hier für die Sicherheitsbehörden gesprochen haben, Ihnen sage ich: Ihnen steht die Prüfung konkret bevor, wenn es darum geht, ob Sie bei diesen Gesetzgebungsvorhaben an unserer Seite stehen. Darauf setzen wir. Dann können Sie ***Ihre Lippenbekenntnisse in konkrete Taten umsetzen***. Wir sagen: Es ist wichtig, es ist richtig, der Sicherheitsarchitektur unseres Landes ein Update zu geben. Gerade drei Jahre nach dem Terroranschlag auf dem Breitscheidplatz sind wir dies den Opfern und unserem Land schuldig. ***Herzlichen Dank***.

Варто зазначити, що крім масштабної реформи федералізму, зараз ведуться конкретні дискусії, а також ***законодавчі процедури*** (опущення та заміна), які стосуються Федерального закону щодо конституційного захисту, Федерального закону про поліцію, кібероборону, включаючи активну кібероборону. ***Шановні колеги*** (опущення), які зараз виступали тут від імені органів безпеки, можу вам сказати, що найближчим часом вас детально перевірять на предмет того, чи будете ви на нашому боці в цих законодавчих проєктах. Ми на це розраховуємо. Тоді ***ви зможете перетворити свої пусті балачки на конкретні дії*** (заміна). Ми говоримо, що це дуже важливо й правильно оновлювати архітектуру безпеки нашої країни. Лише через три роки

після теракту на Брайтшайдплатц ми в боргу перед жертвами і перед нашою країною. *Дякую за увагу* (заміна).

У першому реченні ми бачимо використання трансформацій опущення, зокрема повторів слова *Gesetzgebungsverfahren*, також заміни граматичної конструкції речення, тобто об'єднання двох речень в одне. Далі в цьому уривку використано трансформацію заміни задля кращого розуміння вислову, адже відповідника українською мовою не було виявлено: *Ihre Lippenbekenntnisse in konkrete Taten umsetzen* – ви зможете *перетворити свої пусті балачки на конкретні дії*. Також відбулася заміна форми прощання на більш притаманну українській мові.

Проаналізувавши переклад промови Філіппа Амтора, можна зазначити, що він використовує багато фахової лексики, яка може викликати труднощі під час перекладу. Дуже важливо окрім правильних термінів, передати аудиторії місцями іронічний настрій промовця, а також сталі вирази, які не притаманні в українській мові. Під час перекладу були використані прийоми опущення, додавання, заміна та описовий переклад, задля передачі його основної тактики створення колективного образу за допомогою використання розмовної лексики. Тактику повтору під час перекладу необхідно було уникнути, через негативне ставлення до тавтології в українській мові.

Також наведемо приклад відтворення стратегії ідентифікації в промові Гурбертуса Гайля «Chance auf ein selbstbestimmtes Leben»:

Meine Damen und Herren, viele von Ihnen kennen mich seit vielen Jahren als Kollege *hier* im Parlament und seit einem Jahr auch als Bundesminister für Arbeit und Soziales. Ich komme aus Norddeutschland. *Da ist man manchmal* ein bisschen nüchterner und neigt nicht dazu, *viel Persönliches zu erzählen*. Aber ich will Ihnen an dieser Stelle - **da bitte ich um Verständnis** - etwas Persönliches sagen. Ich bin Sohn *einer alleinerziehenden, voll berufstätigen Mutter*. *Meine Mutter* hat in den 70er- und 80er-Jahren zwei Kinder großgezogen - ohne Unterhalt, mit hohen Schulden, die mein Vater hinterlassen hat. Es gab nicht *die Möglichkeiten* der Kinderbetreuung, die wir heute haben. Es gab auch keinen Kinderzuschlag, es gab

kein Bildungs- und *Teilhabe*paket. Ich weiß deshalb *aus eigener familiärer Erfahrung*, wie schwer es *alleinerziehende Männer und Frauen* in Deutschland - trotz aller Verbesserung - haben.

Пані та панове (опущення), багато хто з вас знають мене вже багато років як колегу в парламенті, і вже рік як міністра праці та соціальних питань. Я родом з Північної Німеччини. *Усім відомо, що люди там* (додавання) трохи розсудливіші та не схильні *розповідати про своє життя* (заміна). Але я хотів би скористатися цією можливістю і розповісти вам дещо особисте, *я сподіваюся на ваше розуміння* (перестановка). Я син, *постійно працюючої, матері-одиначки* (перестановка). *Вона* (заміна) виростила двох дітей у 70-ті та 80-ті роки без аліментів, з великими боргами, які залишив нам батько. Тоді у нас не було ніякого соціального забезпечення дітей, яке ми маємо сьогодні. Не було також і надбавки на дитину, не було і пакета послуг в галузі освіти. Тому *спираючись на власний сімейний досвід* (додавання) я знаю, як важко *батькам-одинакам* (опущення) в Німеччині, незважаючи на всі покращення, мати дітей.

У першому реченні ми бачимо зміну у формі звертання, під час перекладу було використано трансформацію опущення присвійного займенника «мої». Це зроблено для адаптації тексту оригіналу в традиції ділового мовлення української мови.

В наступному реченні була також використана трансформація опущення обставини місця «*hier*» задля досягнення кращого звучання. Далі перекладачем було використано трансформацію додавання з метою збереження настрою промовця і стилю його мовлення. Також для українців така конструкція є зрозумілішою: *da ist man manchmal* – *усім відомо, що люди там...*

Потім була використана заміна: *viel Persönliches zu erzählen* – *розповідати про своє життя*. Це було зроблено для передачі настрою промовця. В наступному реченні була використана трансформація перестановки. З метою збереження емоційного навантаження вислів «*я сподіваюся на ваше розуміння*»

був перенесений у кінець речення. Оскільки, як нам вже відомо, людина запам'ятовує лише початок і кінець.

Далі ми також бачимо використання трансформації перестановки: *einer alleinerziehenden, voll berufstätigen Mutter* – постійно працюючої, матері-одиначки. Це було зроблено для того, щоб речення звучало лаконічно та змістовно.

Потім відбулася заміна, щоб уникнути тавтології: *meine Mutter* – вона. Лексична одиниця «*die Möglichkeiten*» була опущена задля уникнення нагромадження в реченні, а «*Teilhabepaket*» – через відсутність такого явища в українській культурі. Трансформація додавання надала певної емоційної забарвленості реченню: *aus eigener familiärer Erfahrung* – спираючись на власний сімейний досвід. В останньому реченні перекладач використав трансформацію опущення гендерного аспекту задля економії лексем: *alleinerziehende Männer und Frauen* – батькам-одинакам.

Промова Анналени Бербок «*Faire Chancen für jedes Kind – Kindergrundsicherung einführen*»:

Wir *als* Politik, wir *als* Gesetzgeber wollen alles dafür tun, um Kinder aus der Armut zu holen. Wir kriegen es aber offensichtlich nicht hin. Das hat unterschiedliche Gründe. Das betrifft vor allen Dingen Kinder von Alleinerziehenden, da überproportional viele dieser Kinder *in Armut* leben, und sie leben von Hartz IV, obwohl *das Elternteil, bei dem sie leben, arbeitet*. Das liegt daran, dass die Kinderregelsätze im Hartz-IV-System viel zu niedrig sind und Dinge, die für uns und unsere Kinder selbstverständlich sind, zum Beispiel, dass es im Sommer *natürlich* auch mal ein Eis gibt, *dass sie* Malstifte haben, um abends ein Bild malen zu können, im Hartz-IV-System für Kinder nicht berücksichtigt werden. Das ist wirklich dramatisch, *meine sehr verehrten* Damen und Herren.

Ми, політики, законодавці, хочемо зробити все можливе, щоб витягнути дітей з бідності. Але ми, очевидно, не можемо цього зробити. На це є різні причини. Перш за все це стосується дітей одиноких батьків, оскільки непропорційно велике число цих дітей перебуває у *страшених злиднях*

(додавання). Вони живуть за Концепцією Hartz IV, навіть незважаючи на те, що їх *батько або мати* (додавання) працює. Це пов'язано з тим, що стандартні тарифи для дітей за Концепцією Hartz IV занадто низькі і речі, які для нас і наших дітей є нормальними, наприклад, влітку їсти морозиво, мати кольорові олівці, щоб вечорами малювати свої картини, не беруться до уваги в цій Концепції. І це насправді дуже драматично, *пані та панове*.

У першому реченні відбулася трансформація опущення сполучника «*als*», задля досягнення адекватного звучання українською мовою. Тактика перерахування не була втрачена під час перекладу. Трансформація додавання була використана задля збереження драматичного настрою промови: *in Armut – у страшенних злиднях*. Далі було використано трансформацію додавання: *das Elternteil – батько або мати*. Завдяки цьому стає зрозумілим, що це може бути будь-хто з батьків. У цьому ж реченні використано трансформацію опущення додаткової інформації «*bei dem sie leben, arbeitet*», тому що з тексту промови зрозуміло, що мова йде про перебування дитини в одного з батьків. Далі перекладачем було використано трансформацію опущення конструкції «*dass sie*», з метою уникнення зайвого лексичного нагромадження в реченні. Також ця трансформація відбулася у формі прощання: *meine sehr verehrten Damen und Herren – пані та панове*.

Необхідно також звернути увагу на закінчення промов, обраних нами політиків:

Ich komme zum Schluss – підбиваючи підсумки;

Herzlichen Dank dafür, dass ich dabei sein darf – дякую, що запросили мене.

Herzlichen Dank, liebe Kolleginnen und Kollegen – дякую за увагу, шановні колеги.

Vielen Dank – дякую за увагу.

Як бачимо, що етикетні форми прощання у німецькій та українських мовах схожі, але також помічається тенденція до опущення гендерного аспекту та підсилюючих прислівників під час перекладу. В українській мові існують такі відповідники: щиро дякую, сердечно дякую, красно дякую, дуже дякую,

але в політичних промовах використовують – дякую за увагу. Ми припускаємо, що це зумовлено відмінністю етикетних форм прощання.

Висновки до Розділу 3

У цьому розділі було розглянуто поняття перекладу, його визначення за Н. Д. Гарбовським. Також було висвітлено поняття політичного перекладу, його особливості, основні завдання перекладача, поняття «трансформації», його визначення за Л. С. Бархударовим, класифікації за Бархударовим, Комісаровим, Рецкером, Левицькою та Фітерман.

Були також проаналізовані особливості перекладу вступної, основної та заключної частин, порівняння етикетних норм звертання та прощання в українській та німецькій мовах. Для аналізу основної частини ми взяли за основу класифікацію Бархударова, а отже виявили такі прийоми перекладу: опущення, додавання, заміна, перестановка та описовий переклад. Головною метою цього аналізу було виявити мовні стратегії й тактики, які використовують політики у перекладі, або в яких ситуаціях вони були втрачені.

У промові Ангели Меркель перекладачу вдалося зберегти головну мету, яка виражається за допомогою стратегій ідентифікації й тактики створення колективного образу, часте використання присвійного займенника «ми» в промові залишилося, також статистичні дані не втрапилися під час перекладу.

Щодо промови Філіппа Амтора, загалом стратегію ідентифікації та навантаження промови фаховою лексикою було передано. Також дуже важливою в промовах цього політика є тактика ідентифікації, яка виражається використанням розмовної лексики. Також всі важливі статистичні дані було виявлено у перекладі.

У своїй промові Гурбертус Гайль намагається показати, що він звичайна людина, як і всі інші, отже стиль був наближений до розмовного і великої кількості фахової лексики не виявлено. Головною метою перекладача було передати настрій політика.

Було розглянуто переклад уривку промови Анналени Бербок, яка також не мала великої кількості фахової лексики, головною метою було розчулити аудиторію. Отже, перекладачем були використані епітети, уточнення, навмисно використаний повтор «Концепцією Hartz IV», тому що, політикиня хотіла привернути увагу до цього людей і наголосити на недоліках цієї концепції.

ВИСНОВКИ

У цій дипломній роботі було розглянуто поняття «політична комунікація» та основні етапи його розвитку. Воно з'явилося ще в середньовіччі, адже вже тоді люди розуміли, що слова мають велику силу і за допомогою них можна маніпулювати поведінкою, або навіть думками людей. Ця тема не втрачає актуальності і в наш час, тому що політика є невід'ємною частиною нашого суспільства. Головним об'єктом цього дослідження була саме політична промова – заздалегідь підготовлений виступ, під час якого промовець представляє певну політичну силу, висвітлює суспільно-політичну подію, та в якому присутні думки, оцінки та підтвердження певних дій.

Було виокремлено структурні особливості політичної промови, яка поділяється на три частини: вступ, основну частину та кінцівку, кожна з яких має свою специфіку та варіативність, що спричинено характером політичної промови залежно від таких параметрів: комунікативна ситуація, її учасники, спосіб реалізації та місце. Наведено приклади з промов Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля, Анналени Бербок та Філіппа Амтора.

Було розглянуто поняття «політична маніпуляція» з лінгвістичної та психологічної точок зору, п'ять форм маніпуляційного впливу і наведено приклади з промов Ангели Меркель, Гурбертуса Гайля.

У роботі також були висвітлені такі поняття як «комунікативна стратегія» й «тактика» та їх особливості. У промовах обраних нами політиків було виявлено стратегію ідентифікації, яка охоплює тактику створення колективного образу, посилення на власний досвід та апелювання до авторитету. Іншою була стратегія аргументації, яка реалізується за допомогою тактики протиставлення та нападу.

Також було розглянуто таку науку як гендерна лінгвістика, яка з'явилась лише в середині 1970-х років, проте окремі дослідження мовного зображення статей здійснювалися і раніше. Становлення та інтенсивний розвиток гендерної лінгвістики припали на останні десятиліття ХХ ст., пов'язані з

розвитком пост-модерністської філософії та зміною наукової парадигми в гуманітарних науках. Також висвітлено фемінні та маскулінні характеристики мовлення та за якими критеріями їх розрізняють. Для аналізу були обрані промови Ангели Меркель, Анналени Бербок, Гурбертуса Гайля та Філіппа Амтора. З результатів проведених досліджень випливає, що промови чоловіків та жінок мають багато спільного, але є також і відмінні риси. Тематика промов чоловіків та жінок дуже схожа, адже вони зазвичай говорять про нагальні для суспільства теми. Було виявлено, що промови обраних нами політиків не мають великої кількості емоційно забарвленої лексики. Зазвичай, кожен політик використовує притаманну йому лексику, яка відповідає його посаді, освіті чи переконанням.

Також були виявлені особливості політичного перекладу, його класифікації та трансформації, які використовує перекладач для передачі інформації. Далі ми проаналізували переклад промов Ангели Меркель, Філіппа Амтора, Гурбертуса Гайля та Анналени Бербок. Задля передачі комунікативних стратегій й тактик цих політиків були виявлені такі трансформації: опущення, додавання, заміна, перестановка та описовий переклад.

ZUSAMMENFASSUNG

In dieser Diplomarbeit wurden das Konzept der "politischen Kommunikation" und die wichtigsten Etappen seiner Entwicklung diskutiert. Das Hauptobjekt dieser Studie war genau die "politische Rede" – eine vorbereitete Rede, in der ein Kommunikator eine politische Kraft repräsentiert, ein bestimmtes soziales und politisches Ereignis hervorhebt und in der es Bewertungen, Meinungen und Rechtfertigungen für bestimmte Ereignisse oder Handlungen gibt.

Es wurden strukturelle Merkmale der politischen Rede herausgearbeitet, die sich in drei Teile gliedern: die Einleitung, den Hauptteil und den Schluss. Es wurden Beispiele für Reden von Angela Merkel, Hurbertus Heil, Annalena Baerbock und Philipp Amthor untersucht. Der Begriff der "politischen Manipulation" wurde aus sprachlicher und psychologischer Sicht angesehen. Wir betrachteten fünf Manipulationsformen "Spiel mit den Emotionen" und Beispiele aus den Reden von Angela Merkel, Hurbertus Heil.

Die Arbeit umfasste auch Begriffe wie "Kommunikationsstrategie" und "Taktik" und deren Merkmale. In den Reden der von uns ausgewählten Politiker fanden wir eine Identifikationsstrategie, die die Taktiken der kollektiven Bilderzeugung, Verweise auf die eigene Erfahrung und Forderungen nach Autorität umfasst. Die Argumentationsstrategie wird durch Gegenangriffs- und Angriffstaktiken umgesetzt.

Die Ergebnisse der Studien zeigen, dass die Reden von Männern und Frauen viele Gemeinsamkeiten, aber auch Unterschiede aufweisen. Das Thema der Reden von Männern und Frauen ist sehr ähnlich, da sie in der Regel über drängende Fragen der Gesellschaft sprechen. In der Regel verwendet jeder Politiker ein Vokabular, das seiner Position, seiner Ausbildung oder seinen Überzeugungen inhärent ist.

Wir identifizierten auch die Besonderheiten der politischen Übersetzung, ihre Klassifizierung und Transformation, die vom Übersetzer zur Informationsübertragung genutzt werden. Dann analysierten wir die Übersetzung der Reden von Angela Merkel, Philipp Amthor, Annalena Baerbock und Hurbertus Heil.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анисимова Т.В., Гимпельсон Е.Г. Современная деловая риторика. М.: Воронеж, 2004. 432 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – Москва: Международные отношения, 1975. – 240 с. 189, с. 209.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ. 2004. 342 с.
4. Борисенко Н. Д. Лексичні засоби загальної оцінки у мовленні персонажів сучасної британської драми (гендерний аспект)/Н. Д. Борисенко// Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.– 2004.– №16.– С.1–3.
5. Гарбовский Н. К. Теория перевода / Н. К. Гарбовский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.
6. Гойхман О. Я.,НадеинаТ.М.Основы речевой коммуникации. М. : Инфра М., 2008. 207 с.
7. Гронская Н.Э. Языковые механизмы манипулирования массовым политическим сознанием / Н.Э. Гронская // Вестник Нижегородского университета имени Н.И. Лобачевского. –2003. -№ 1. –С. 220-231.
8. Золотова Т. А.,ОнипенкоН. К.,Сидорова М. Ю. Коммуникативная грамматика русского языка. Под общ. ред. д.ф.н. Т.А.Золотовой. М.: Наука, 2004. 544 с.
9. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 2001. – 424 с.
10. Комиссаров В.Н. Теория перевода / В.Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
11. Композиція промови. URL:
http://e-pidruchniki.com/content/477_102Kompoziciya_promovi.html

12. Корнійчук Ю. Р. Маніпулятивний вплив у політичному англomовному дискурсі. Студентські наукові записки. Серія «Філологічна». 2009. № 2. С. 83 – 87.
13. Левицкая Т.Р. Проблемы перевода /Т.Р. Левицкая, А.М. Фитерман - Москва: "Международные отношения", 1976. – 208 с.
14. Ломоносов М. В. Российская грамматика / М. В. Ломоносов // Пол. Собр. Соч. – Т. 7. – М. : Наука, 1952. – С. 395.
15. Мацько Л. І. Лінгвістична риторика // Наука і сучасність: Зб. наук. праць / Л. І. Мацько. – Ч.4. – К.: Логос, 1999. – С. 3-16.
16. Нагорська Т.В. Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід//Культура народів Причорномор'я, 2007. № 110, Т. 2. С. 54–56.
17. Обрисько Б.А. Реклама і рекламна діяльність / Б.А. Обрисько. - К. : МАУП, 2002. – 240 с.
18. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцеватаін. ; заред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. – 2-ге вид., стер. – К. : НАДУ, 2011. – 128 с.
19. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: навч. посібник / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.
20. Основи теорії мовної комунікації. Комунікативні стратегії і тактики. URL:
http://info-library.com/content/1455_Komynikativni_strategii_i_taktiki.html
21. Поняття «маніпуляції» в управлінні та види маніпуляції. URL:
https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/iebmd/slobodyanyuk_psihol_upravlinna/1rozd/r141.html
22. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я. И.Рецкер/ — М.: Р. Валент, 2007. — 244 с.
23. Синельникова Л. Н. Введение в лингвистическую гендерологию / Л.Н. Синельникова, Г. Ю. Богданович. – Луганск; Симферополь, 2001. – 190 с.

24. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980.

25. Устинов Д. Манипуляции в общении / Д. Устинов // Разумный мир. – 2001. - №6. – С. 21-28.

26. Шапошникова І.В. Ділова риторика: Навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання напрямків: економічна, соціологічна, юридична освіта; комерсантів, керівників установ та організацій.. – Херсон: видавництво ХДУ, 2004. – 78с.

27. Annalena Baerbock „Bundesvorsitzende B90/Die Grünen MdB aus Brandenburg. URL:

<https://www.annalena-baerbock.de/kategorie/parlamentarischeinitiativen/reden/>

28. Bundesministerium für Arbeit und Soziales. URL: <https://www.bmas.de/DE/Presse/Reden/reden.html>

29. Deutscher Bundestag. URL: <https://www.bundestag.de/abgeordnete/biografien/A/517908-517908>

30. Die Bundesregierung. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de>

31. Esser F., Pfetsch B. Politische Kommunikation im internationalen Vergleich: Grundlagen, Anwendungen, Perspektiven. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003.

URL:<https://books.google.com.ua/books?id=03ryBQAAQBAJ&pg=PA455&dq=Klassifikation+politische+kommunikation&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiB18OWruraAhXmFJoKHWJhCQAQ6AEIJzAA#v=onepage&q=Klassifikation%20politische%20kommunikation&f=false>

32. Grabber D. Mass Media and American Politics. Washington: CQ Press, 1993. 448 p.

33. König J. Über die Wirkungsmacht der Rede. Strategien politischer Eloquenz in Literatur und Alltag, Göttingen: V&R Unipress, 2011.

URL:https://books.google.com.ua/books?id=SiJ4P9KMc20C&pg=PA52&dq=politische+rede&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwi_2722kPTaAhWBQZoKHcwlD_E4ChC7BQhIMAQ#v=onepage&q=politische%20rede&f=false

34. Powell L., Cowart J. Political Campaign Communication: Inside and Out, 2nd edition. London and New York: Routledge, 2016.

https://books.google.com.ua/books?hl=en&lr=&id=jdRRCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=powell+political+campaign+communication&ots=JaB7J1eHaw&sig=zg6dCFaIqgih33k0DIesYKPF9Zo&redir_esc=y#v=onepage&q=powell%20political%20campaign%20communication&f=false

35. Rede von Bundeskanzlerin Merkel bei der Begegnung mit dem Präsidenten des Staates Israel, Reuven Rivlin. URL:

<https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-bei-der-begegnung-mit-dem-praesidenten-des-staates-israel-reuven-rivlin-1533970>